

Kommunsektorns pensionsskuld och pensionsförvaltning efter införandet av balanskrav och blandad redovisningsmodell

Peter Jennergren^{*}

SSE/EFI Working Paper Series in Business Administration No. 2000:1
February 2000

Summary: Two changes happened in 1998 that affect pension planning in a Swedish municipality. In the first place, there were changes in laws that affect accounting for pensions: Accrued pension rights that have been earned from 1998 have to be entered as a liability in the balance sheet. Pension rights that are earned in a given year must appear as a cost in the income statement, and similarly for interest cost relating to the pension debt. Also, the budget of a municipality has to balance. That is, budgeted revenues have to exceed budgeted costs. The result of these law changes is to necessitate a strengthening of municipal balance sheets. More precisely, municipalities are required to start funding the pensions of their employees, as pensions rights are earned. In the second place, a new pension agreement was signed between municipalities and labor unions representing municipal employees. This agreement, named PFA 98, is based on annual pension dues that accrue over time until retirement and are then transferred into a monthly pension amount, rather than on a specific pension promise that is given already at the time when the pension rights are earned. (That is, a pension promise is only given when an employee retires.) It is hence fairly simple to simulate the evolution of the municipal pension debt under the PFA 98 agreement. This report undertakes such a simulation. It shows annual forecasts for municipal pension debt, pension costs, and pension payments until 2043, for the total set of municipalities in Sweden. The report also investigates the consequences of the changes in laws mentioned earlier as regards the asset side of a municipal balance sheet. For instance, due to the manner in which the relevant laws are written, there may arise an overfunding of the pension debt. The report also includes a comparison with pension foundations in private companies (these are one particular manner, with some associated tax advantages, of managing a portfolio of assets acquired as pension debt funding). It is also argued that the strengthening of municipal balance sheets mentioned earlier will probably to a large extent take place through the reduction of external debt.

Key words: Municipal pensions, municipal accounting, pension management.

JEL codes: G23, H72, M41.

Translation of report title into English: Municipal pension debt and pension management after the coming into effect of the budget balance requirement and mixed accounting model.

^{*} Handelshögskolan i Stockholm, Box 6501, 113 83 Stockholm. e-mail: cpj@hhs.se. Författaren tackar Lilian Gynne, Anders Mellberg, Bång-Berit Norén och Lars Samuelson för kommentarer, diskussioner och hjälp med data.

1. Inledning och översikt över innehållet i rapporten

Som bekant sker det dessa dagar stora förändringar i våra pensionssystem. Inom kommunsektorn har det nyligen inträffat en viktig förändring: Nya kommunala redovisningsregler i kombination med ett nytt balanskrav i kommunallagen betyder, att kommunerna i realiteten måste övergå från ett fördelningssystem för avtalspensioner till ett fonderat system. Närmare bestämt gäller följande: Enligt den kommunala redovisningslagen ska pensionsrättigheter som intjänats fr. o. m. 1998 redovisas som en skuld i balansräkningen. Årets nyintjänande av pensionsrättigheter ska anges som en kostnad i resultaträkningen, som en del av posten verksamhetens kostnader. Räntan på pensionslöften utställda efter 1998 ska också redovisas i resultaträkningen, som en del av posten finansiella kostnader (Brorström m. fl. 1997; jfr även Rekommendation nr 1 1997 från Rådet för kommunal redovisning). En förpliktelse att betala ut pensioner som intjänats före 1998 ska däremot inte upptagas som skuld i balansräkningen. Utbetalning av pensionsförmåner intjänade före 1998 ska redovisas bland verksamhetens kostnader i resultaträkningen. Detta är den s. k. *blandade modellen*, enligt vilken äldre pensionsförpliktelser redovisas som kostnader i samband med utbetalning, medan däremot pensionsrättigheter intjänade fr. o. m. 1998 redovisas som kostnader i takt med intjänande. Därtill kommer den nya bestämmelsen i kommunallagen om balans: Budgeten i en kommun ska upprättas så att intäkterna överstiger kostnaderna. Balanskravet i kommunallagen tillsammans med den kommunala redovisningslagens regler om skuldföring av pensionsförpliktelser samt kostnadsföring av årets pensionsavsättning och ränta på pensionsskuld kommer att framtvunga en konsolidering, alltså finansiellt sparande, i kommunerna. Den samlade effekten av dessa nya regler är, att kommunerna framöver kan förväntas bli pensionsförvaltare av betydande format.¹

Det är av intresse att kunna säga något mer precist om hur stor den kommunala pensionsskulden kommer att bli framöver. Skuldens storlek är av intresse i sig själv. Men därutöver följer omfattningen på den kommunala pensionsförvaltningen av storleken på skulden, eftersom det ju är tal om en övergång till ett fonderat system.

År 1998, alltså samma år som den blandade modellen började gälla, ingicks även ett nytt avtal om tjänstepensioner, betecknat PFA 98, mellan Svenska Kommunförbundet å ena sidan och ett antal arbetstagarorganisationer å andra sidan (Kommunal, OFR, Lärarförbundet och Lärarnas Riksförbund, samt ett antal SACO-organisationer). Det nya avtalet omfattar bl. a. ålderspension, individuell del (som utbetalas till pensionssparkonto som anvisas av den anställde), kompletterande ålderspension samt efterlevandepension. Ålderspensionen är premiebestämd, vilket innebär att löfte om precist belopp ges först i samband med att pensionen börjar utbetalas. Den är vidare fribrevsgrundande och utgår som nettobelopp, dvs. utan samordning med allmän pension.² Ålderspensionsdelen av PFA 98, som är den viktigaste delen av avtalet, är därigenom ganska okomplicerad (i jämförelse med vissa andra system för avtalspensioner). Det är med andra ord förhållandevis enkelt att simulera utvecklingen av den kommunala pensionsskulden enligt PFA 98. Avsnitt 2 nedan redogör utförligare för de olika komponenterna i PFA 98.

Därefter följer i rapporten resultat från en simulering av den växande kommunala pensionskulden. Simuleringen avser hela kommunsektorn; dvs. landsting och kyrkliga kommuner ingår inte. Den börjar år 1998 och bygger på data om pensionsgrundande lönebelopp för olika grupper av anställda under det året. Det används vidare vissa prognoser för anställda för senare år. Ytterligare

¹ Flertalet kommuner har faktiskt redan före 1998 redovisat pensionsåtaganden som skulder på balansräkningarna, samt pensionsskulder årliga förändringar som kostnader på resultaträkningarna. Vid övergången till den blandade modellen ska en kommuns eventuella tidigare pensionsskuld på balansräkningen föras direkt mot eget kapital (inte via resultaträkningen) (se Rekommendation nr 1 från Rådet för kommunal redovisning). En förpliktelse att betala ut pensioner som intjänats före 1998 ska alltså inte tagas upp som skuld i balansräkningen. Som en konsekvens av övergången till den blandade modellen minskade posten Avsättningar för pensioner i balansräkningen för samtliga kommuner från 113,6 till 7,2 miljarder kr mellan 1997 och 1998 (Svenska Kommunförbundet och SCB, *Vad kostar verksamheten i Din kommun? Bokslut 1998, 1999*, s. 17).

² I PFA 98 används inte beteckningarna "premie" och "fribrev". I stället talas det om "avgift" och "pensionsbehållning".

förutsättningar görs bl. a. vad det gäller pensionsålder, räntenivå och ökningstakt för basbelopp. Avsnitt 3 i rapporten innehåller en utförlig diskussion av de aktuella förutsättningarna. De redovisade resultaten kommenteras i avsnitt 4. De ska givetvis bara uppfattas som exemplifierande, alltså som ett tänkbart scenario för den framtida kommunala pensionsskulden. Det förutsätts i rapporten, att balanskrav och pensionsredovisning enligt den blandade modellen gäller fr. o. m. 1998, även om det faktiskt i viss utsträckning är tillåtet att för en kommun att vänta med tillämpning av dessa bestämmelser till år 2000 (jfr igen Rekommendation nr 1 1997 från Rådet för kommunal redovisning).

I de följande avsnitten av rapporten diskuteras den kommande kommunala pensionsförvaltningen, alltså förvaltningen av de tillgångar som kommer att anskaffas som motpost till pensionskulden. Det visas i avsnitt 5, att kombinationen av balanskrav och skuldföring av pensionsförpliktelser samt kostnadsföring av årets pensionsavsättning och ränta på pensionsskuld med nödvändighet kommer att leda till en ökning av tillgångar och/eller minskning av skulder i kommunsektorn som är lika stor som årets ökning av den kommunala pensionsskulden. Det förutsätts i rapporten, att finansiella och andra tillgångar (t. ex. fastigheter) som anskaffas som motpost till pensionsskulden inläggs i en "inre pensionsstiftelse". Denna kan uppfattas som ett konto på en kommunal balansräknings aktivsida. I dess benämning ligger, att tillgångar som anskaffas (eller skulder som amorteras) som motpost till pensionsskulden ska kunna urskiljas från övrig medelsförvaltning, i enlighet med Prop. 1997/98:52, s. 10.

I avsnitt 6 visas det, att den inre pensionsstiftelsen för hela kommunsektorn kan få ett marknadsvärde som överstiger den upparbetade pensionsskulden. Detta följer av gällande redovisningsregler: Uppskrivning av finansiella tillgångar till marknadsvärde över resultaträkningen är ej tillåten. I så fall ökar det den initiala likviditetsbelastningen på kommunsektorn. På längre sikt blir den kommunala pensionsskulden överfonderad. Avsnitt 7 handlar om den särskilda löneskatten. Det föreligger ett förslag om att denna ska behandlas på samma sätt som den egentliga pensionsskulden. Den ska m. a. o. skuldföras, och dess ökning ska redovisas som en kostnad. Konsekvenserna av detta diskuteras i det nämnda avsnittet. En inre pensionsstiftelse i en kommun belastas inte med avkastningsskatt. Trots det kan en kommunal inre pensionsstiftelse inte sägas ha någon orättvis fördel jämfört med ett företags externa pensionsstiftelse. Detta visas i avsnitt 8.

I avsnitten 6 – 8 förutsätts det, att den inre pensionsstiftelsen enbart består av värdepapper emitterade av utomstående institutioner. Den ovan nämnda framtvingade konsolideringen kan dock även ske genom anskaffning av materiella anläggningstillgångar, speciellt fastigheter, och amortering på egna lån. I synnerhet det sist nämnda alternativet, nerdragning av egna lån, kan förväntas bli attraktivt för åtskilliga kommuner. Detta diskuteras i avsnitt 9. Avsnitt 10 argumenterar för att det inte är lönsamt för kommunerna att köpa sig fria från senare pensionsförpliktelser genom omedelbara insättningar hos utomstående pensionsförvaltare (något som är möjligt enligt PFA 98). Avsnitt 11 avslutar.

I avsnitten 6 – 8 förekommer det resultat från alternativa simuleringar av den inre pensionsstiftelsen. I dessa simuleringar är den antagna avkastningen konservativ, dvs. snarast (realistiskt) låg. I ett annat avseende är den antagna avkastningen dock orealistisk. Den antages nämligen vara extremt riskfri, alltså samma avkastning år efter år. Simuleringarna i avsnitten 6 – 8 ger därigenom inte någon rättvisande bild av den risk som under alla omständigheter sammanhänger med förvaltning av finansiella tillgångar.

2. PFA 98

Som en konsekvens av PFA 98 kommer pensioner att utbetalas av en kommun i åtminstone nio olika komponenter från och med 1998:

1. Pensioner som i dag redan utgår enligt det tidigare avtalet PA-KL kommer även fortsättningsvis att utgå enligt samma avtal.
2. Anställda som är födda 1937 eller tidigare men inte redan gått i pension kommer att pensioneras enligt PA-KL (PFA 98 PB (PensionsBestämmelser) kap. 9 mom. 1).

3. Arbetstagare som avgått från anställning före 1998-07-01 men ännu ej uppnått pensionsålder 65 år kan senare få utbetalt livränta enligt PA-KL (PFA 98 PB kap. 9 mom. 1). I denna grupp ryms även förtidspensionärer som får framtida ålderspensioner enligt PA-KL (eller äldre pensionsbestämmelser).

AB (Allmänna Bestämmelser) är en del av avtalen om lön och allmänna anställningsvillkor för kommunalanställda. En förutsättning för att en anställd ska omfattas av PFA 98 är att vederbörande tillhör AB grupp 1 (PFA 98 PB kap. 1 mom. 2). I denna grupp ingår tillsvidareanställda med minst 40% tjänst samt visstidsanställda för mer än 3 månader. Dessutom är det en förutsättning för pensionsintjänande enligt PFA 98 att den anställda har fyllt 28 år och är född 1938 eller senare. Det nya avtalet innefattar följande fyra pensionskomponenter 4 – 8 samt även efterlevandepension, komponent 9:

4. Det görs en sammanräkning av all intjänad pensionsrätt enligt PA-KL. Intjänad pensionsrätt omräknas försäkringstekniskt till ett belopp som sedan ökas med 8% och 9,4% (PFA 98 PB kap. 7). Omräkningen beror bl. a. på personalkategori. Det omräknade beloppet, som kallas engångsavgift, uppräknas för varje år fram till pensionering i takt med basbeloppet. Vid tidpunkten för pensionering omvandlas den på så vis uppräknade engångsavgiften till en årligen utfallande ålderspension. Den årligen utfallande ålderspensionen uppräknas i takt med basbeloppet (PFA 98 Centrala protokollsanteckningar bilaga 3).

5. Det avsätts varje år en procentandel av lönen upp till 7,5 (förhöjda) basbelopp. Procentandelen beror på avtalsområde. För anställda som tillhör HÖK-området (Kommunal) är procentandelen 4,5% för 1998 och 1999 och 3,5% därefter. För övriga anställda är andelen 3,4% för 1998 och 1999 och 2,4% därefter. De avsatta beloppen uppräknas för varje år fram till pensionering med statslåneräntan (som är ett genomsnitt av marknadsräntor för långa statliga s. k. benchmark-obligationer). Vid tidpunkten för pensionering omräknas det på så vis avsatta och uppräknade pensionskapitalet till en årligen utfallande ålderspension. Den årligen utfallande ålderspensionen uppräknas i takt med basbeloppet (PFA 98 PB kap. 2 och Centrala protokollsanteckningar bilaga 3).

6. Det avsätts varje år från och med 2000 1% av lönen till en individuell del (PFA 98 PB kap. 3). För vissa grupper är avsättningen 1,1%; jfr avsnitt 10 nedan. Varje anställds individuella del insätts hos pensionsförvaltare som anvisas av den anställda. Några efterföljande pensionsförpliktelser för kommunen uppkommer inte avseende denna avsättning på 1% eller 1,1% av lönen. Däremot måste kommunen omedelbart betala särskild löneskatt på den aktuella avsättningen på 1% eller 1,1% av lönen. De här nämnda procentsatserna är nedre gränser. Det finns alltså möjlighet för en kommun att betala ut en större individuell del (jfr ånyo avsnitt 10 nedan). I så fall minskar avsättningen enligt den föregående komponenten 5 i motsvarande grad.

7. Det intjänas för lön över 7,5 basbelopp kompletterande ålderspension. De regler som gäller för denna är förhållandevis komplicerade (se PFA 98 PB kap. 4).

8. För anställda inom räddningstjänsten finns särskild ålderspension före 65 års ålder. Även här gäller förhållandevis komplicerade regler (se PFA 98 PB kap. 5).

9. För anställd som avlider och efterlämnar make, sammanboende eller registrerad partner och barn finns efterlevandepension. Även här är reglerna komplicerade (se PFA 98 PB kap. 6).

I den följande simuleringen av kommunernas pensionsskuld och pensionsutbetalningar beaktas *enbart komponenterna 5 och 6* i den föregående uppräknings. Det är dessa komponenter som är de i särklass mest väsentliga vad det gäller pensionsrättigheter enligt PFA 98 som intjänas fr. o. m. 1998. Årets sammanlagda pensionsintjänande kallas i det följande för årets *pensionsavsättning*.

3. Dataunderlag och andra förutsättningar för simuleringen

Simuleringen gör beräkningar för åren 1998 – 2100. Den bygger på uppgifter om pensionsgrundande lönebelopp som utbetalas under vart och ett av de nämnda åren, uppdelade på åldersklasser mellan 28 och 64 år, och på fyra olika kategorier av anställda. Dessa betecknas i tabell 1 som kvinnor HÖK, kvinnor ej HÖK, män HÖK och män ej HÖK. De anställda uppdelas alltså efter

kön och efter tillhörighet till HÖK-området.³ Den första uppdelningen, kön, är relevant beroende på olika dödlighetsintensitet. Den andra uppdelningen, HÖK eller ej HÖK, är uppenbarligen också betydelsefull, eftersom procentandelen av lön för pensionsavsättning skiljer sig mellan avtals-områdena, som det redan har nämnts i föregående avsnitt.

Kolumnerna (a) – (d) i tabell 1 anger totala lönebelopp för de fyra kategorierna av anställda, och för olika åldersklasser, *uttryckta i antal basbelopp för 1998*. Dessa data avser hela kommunsektorn, dvs. samtliga kommuner i landet. Kommunala bolag ingår ej. Landsting och kyrkliga kommuner ingår heller inte, som det redan har nämnts tidigare. Exempelvis utbetalades sammanlagt 32034,422 basbelopp under hela 1998 i lön till 43-åriga kvinnliga anställda tillhörande HÖK. Basbeloppet det året var 36400 kr, så det aktuella lönebeloppet är ca 1,166 miljarder kr.⁴ De data, som finns i tabell 1, har erhållits från Svenska Kommunförbundet.

Liknande tabeller för lönebelopp uttryckta i antal 1998-basbelopp för olika kategorier av anställda och för olika åldersklasser har framställts för år 2005 respektive 2010. Dessa tabeller bygger på en minskning med 0,1% per år mellan 1998 och 2005 och en ökning med 0,4% per år mellan 2005 och 2010. De nämnda procentsatserna är beräknade med utgångspunkt i prognoser för det totala antalet årsarbetare i kommunsektorn (utan uppdelning på kategorier av anställda och åldersklasser) som återfinns i Svenska Kommunförbundets publikation *Personal och kompetens i förändring* (1999, s. 29). Här har den förutsättningen alltså tillfogats, att de nämnda procentsatserna även gäller för varje enskild kombination av kategori av anställda och åldersklass. Detta innebär, att den relativa fördelningen av åldersklasser antages vara konstant över tiden. I och för sig motsägs detta antagande av att den kommunala personalen fram till år 2010 i viss utsträckning kommer att förskjutas mot högre åldersklasser, enligt den just nämnda publikationen från Svenska Kommunförbundet. Dock förefaller det vanskligt att kvantifiera en sådan tendens. Därför antages det här, att åldersstrukturen på den kommunala personalen förblir oförändrad under kommande år.

I simuleringen har det sedan upprättats tabeller för årliga lönesummor uttryckta i 1998-basbelopp för kombinationer av kategorier av anställda och åldersklasser för åren 1999 – 2004 och 2006 – 2009 genom interpoleringar av de ovan nämnda tabellerna för 1998, 2005 och 2010. För 2011 – 2100 har årliga lönesummor (uttryckta i 1998-basbelopp) för olika kombinationer av kategorier av anställda och åldersklasser satts lika med motsvarande kombinationer för 2010.

Det antages i simuleringen, att alla anställda pensioneras vid 65 års ålder. Alla beräkningar görs årsvis och i termer av nominella belopp (miljoner kr). Årsvisa beräkningar innebär, att alla löner och pensioner utbetalas i slutet av varje år. Alla anställda antages fylla år den 1 januari. Exempelvis består åldersklassen 37 år av anställda som samtliga har fyllt 37 vid början på aktuellt år. Åldersklassen 64 består av anställda som samtliga har fyllt 64 vid början på aktuellt år och som pensioneras vid slutet på samma år. Dödlighetsintensiteten för kvinnor vid åldern i är lika med $(1/1000) \times 0,0089 \times \exp(0,103i)$ och för män lika med $(1/1000) \times 0,0154 \times \exp(0,103i)$. Dessa formler finns anvisade i FFFS 1997:2 (Finansinspektionens författningssamling).

Basbeloppet, alltså 36 400 under 1998, antages öka med 2% nominellt varje år. Detta innebär, att alla löner ökar med 2% nominellt varje år. Likaledes ökar utfallande pensioner med 2% per år (pensionslöfte utställs vid 65 års ålder; första pensionsbelopp utfaller vid 66 års ålder och är 2% högre, etc.). En ökning i basbeloppet beror i varje fall delvis på inflation (jfr Svensk Försäkring Årsbok 1998, s. 111-116). Som jämförelse kan nämnas, att basbeloppets ökningstakt mellan 1984 och 1998 rent faktiskt var 4,26% (geometriskt genomsnitt) och mellan 1993 och 1998 1,14%. Statslåneräntan antages vara 5% nominellt (vilket är mycket nära den genomsnittliga statslåneräntan under 1998). Ytterligare förutsättningar kommer att nämnas senare.

Det bör understrykas, att simuleringen enbart avser pensionskostnader och -skuld som sammanhänger med det nya avtalet PFA 98 (och inom det avtalet bara komponenterna 5 och 6 i avsnitt 2 ovan). Simuleringen bortser därigenom från att de allra äldsta åldersklasserna av anställda (födda 1937 eller tidigare) under några ytterligare år fr. o. m. 1998 kommer att intjäna pensionsrättigheter enligt det *tidigare* avtalet PA-KL (komponent 2 i avsnitt 2). Därigenom uppkommer det (främst i simuleringens tidigare år) en svag underskattning av pensionskostnader, -utbetalningar och -skuld.

³ Alla tabeller återfinns sist i rapporten (s. 20-26).

⁴ Det förhöjda basbeloppet, som nämndes i avsnitt 2, var 37100 år 1998.

4. Pensionsskuld, pensionsutbetalningar och pensionskostnader

Simuleringsresultat avseende kommunernas pensionsskuld, pensionsutbetalningar och pensionskostnader redovisas i tabell 2 t. o. m. år 2043. Kolumn (1) anger varje års sammanlagda pensionsgrundande lönebelopp. Beloppen i kolumn (1) har beräknats med användande av de tidigare nämnda tabellerna för årliga lönesummor uttryckta i 1998-basbelopp för kombinationer av kategorier av anställda och åldersklasser, multiplicerade med basbeloppet för 1998 och uppräknade med den antagna årliga ökningstakten för basbelopp. Det är bara lönebelopp som är pensionsgrundande enligt PFA 98 som ingår i kolumn (1), alltså inte lönebelopp för de högsta åldersklasserna under åren 1998 – 2001 (eftersom anställda i de aktuella åldersklasserna under dessa år kommer att pensioneras enligt det äldre systemet PA-KL, som redan påpekats tidigare, i avsnitt 2).

Kolumn (2) innehåller årets avsättning till pensioner och utgör en summation över alla kategorier av anställda och åldersklasser. Som det redan framgått tidigare (i definitionen av komponent 5 i avsnitt 2) är den procentandel av lönen som avsätts till pension olika stor för olika kategorier av anställda (HÖK eller ej HÖK). Vidare är procentandelen större under 1998 och 1999 än under följande år.⁵

Kolumn (3) anger varje års upparbetade pensionsskuld. För pensionsavsättningar, som i simuleringen inte redan resulterat i utbetalda pensioner, utgörs skulden av samtliga hittills gjorda avsättningar, uppräknade år för år till statslåneräntan 5%, och multiplicerade med sannolikheterna för överlevnad över aktuella intervall av år. Dessa sannolikheter beräknas med användande av de tidigare angivna dödlighetsintensiteterna och skiljer sig således mellan kvinnor och män. Den upparbetade pensionsskulden i kolumn (3) tager på så vis hänsyn till s. k. arvsvinster.

För en pension som ska börja utgå görs en omräkning av pensionskapitalet vid pensionsåldern (65 år) till ett årligen utfallande belopp.⁶ Det årligen utfallande pensionsbeloppet (från 66 års ålder) beräknas utan höjning i takt med basbeloppet. Närmare bestämt beräknas det på så vis, att nuvärdet av efterföljande förväntade konstanta årliga pensionsbelopp blir lika med pensionskapitalet vid pensionsåldern med avdrag av en avgift på 2,5%. Därvid används en kontinuerlig diskonteringsränta på 3,05%. Vidare används vid denna beräkning en "unisex" dödlighetsintensitet $(1/1000) \times 0,0102 \times \exp(0,103i)$ motsvarande 80% kvinnor och 20% män. Anledningen till att en utfallande pension beräknas på detta sätt utan uppräkning i takt med basbeloppet är givetvis, att det aktuella pensionslöftet måste ges i förväg, när den tidigare anställda fyller 65. Löftet måste alltså ges, innan det är känt vilken basbeloppsuppräkning som rent faktiskt kommer att inträffa. Den antagna dödlighetsintensiteten är unisex, eftersom ett givet pensionskapital annars skulle leda till olika utfallande pensioner för kvinnor och män. Det här skisserade förfarandet förefaller vara i överensstämmelse med de försäkringstekniska grunderna för PFA 98 (bortsett från att beräkningarna i denna rapport görs på årsbasis, alltså inte på månadsbasis).

I simuleringen sker värdering av den förväntade kvarvarande skulden för en pension efter pensionsåldern 65 på följande sätt: Det årliga pensionsbelopp, som ska utgå för innevarande år, och som är uppräknat efter basbeloppet från pensionsåldern 65 år fram till innevarande år, förutsätts förbli oförändrat under de därefter följande åren. Den resterande pensionsskulden bestäms alltså som nuvärdet av efterföljande förväntade konstanta årliga pensionsbelopp. Vid denna diskontering används likaledes en kontinuerlig ränta på 3,05% och en unisex dödlighetsintensitet.

Den upparbetade pensionsskulden i kolumn (3) omfattar således summan av, för det första, pensionskapital som i simuleringen ännu inte har omvandlats till löpande pensioner och, för det andra, resterande förpliktelser för pensioner som redan har börjat betalas ut.⁷ Som synes kommer den upparbetade pensionsskulden enligt simuleringen att uppgå till ca 58 miljarder kr år 2010. Detta belopp kan jämföras med beloppet 100 miljarder kr, som nämns som kommunsektorns samlade

⁵ Om man gör en motsvarande simulering för en enskild kommun, är det beloppet i kolumn (2) som ska ingå i posten verksamhetens kostnader i resultaträkningen.

⁶ Med pensionsålder menas fortsättningsvis enbart den ålder vid vilken de anställda enligt simuleringsmodellens antagande går i pension, dvs. 65 år. Begreppet pensionsålder förekommer inte i PFA 98.

⁷ I en motsvarande simulering för en enskild kommun är det beloppet enligt kolumn (3) som ska redovisas som en skuld i balansräkningen.

pensionsskuld år 2010 enligt den blandade modellen i SOU 1997:78, s. 126.⁸ Ifall storleken på den framtida pensionsskulden ska uppfattas som alarmerande, är den alltså enligt denna rapport mindre alarmerande än enligt SOU 1997:78. Den beräkning som citeras i den tidigare utredningen bygger dock på andra förutsättningar, däribland fortsatt giltighet för det föregående kommunala pensionsavtalet PA-KL, pension före 65 års ålder, annan kalkylränta och annan kostnadsfördelning över tiden. Det kan därför vara missvisande att jämföra beräkningen i den tidigare utredningen med den här redovisade beräkningen. Den upparbetade pensionsskulden år 2030 blir enligt simuleringen i denna rapport ca 213 miljarder kr.

Kolumn (4) visar varje års förväntade pensionsutbetalning. Som det redan sagts, omvandlas pensionskapital vid pensionsåldern till ett årligen utfallande pensionsbelopp, som i *beräkningen* antages ligga fast under alla kommande år, och som är lika stort för kvinnor och män. När det däremot sker en *löpande utbetalning* av pensioner, uppräknas dessa i takt med basbeloppet, som det också redan sagts tidigare. Den förväntade pensionsutbetalningen under ett år för en tidigare anställd blir således lika med det givna löftet om årlig pension, uppräknat i takt med basbeloppet, och multiplicerat med sannolikheten för att den anställde överlever fram till det aktuella året. Sannolikheten för överlevnad beror på om den anställde är kvinna eller man.

Kolumn (5) anger årets kostnad för ränta på pensionsskuld. Denna kostnad beräknas som årets upparbetade pensionsskuld (kolumn (3)) plus årets förväntade pensionsutbetalning (kolumn (4)) minus årets pensionsavsättning (kolumn (2)) minus föregående års upparbetade pensionsskuld. Räntekostnader på pensionsskulder kan beräknas på olika sätt (jfr FAR:s rekommendation nr 4 om redovisning av pensionsskuld och pensionskostnad). För PFA 98, som är ett förhållandevis okomplicerat avtal där man lätt kan urskilja varje års upparbetade pensionsskuld, -avsättning och -utbetalning, torde det dock vara mest korrekt att beräkna räntan på pensionsskuld så som det görs här, alltså som en residual. Den här föreslagna metoden för beräkning av ränta på pensionsskuld är fördelaktig vid en finansieringsanalys avseende likvida medel: Man kan lätt urskilja den likviditetsbelastning, som följer av årets faktiska utbetalning av pensioner, som det kommer att visas nedan (i avsnitt 5).⁹ Årets räntekostnad i kolumn (5) ligger på ca 4,70% av föregående års upparbetade pensionsskuld i kolumn (3) (närmare bestämt mellan 4,67% och 4,81%, beroende på år). Räntekostnaden påverkas av arvsvinster och av det sätt som skulden beräknas för pensioner som redan börjat betalas ut. Det bör dock noteras, att den är lägre än den antagna statslåneräntan 5%.

Kolumn (6) anger summan av kolumnerna (2) och (5). Till pensionskostnad hör även den särskilda löneskatten i kolumn (7), 24,26% på utbetalda pensioner (alltså 24,26% av kolumn (4)). Skattesatsen 24,26% gällde under 1998 och förutsätts gälla också under kommande år. Särskild löneskatt redovisas således löpande i simuleringen (det redovisas inte i tabell 2 någon skuld motsvarande löneskatt på pensioner som kommer att betalas ut senare; jfr dock avsnitt 7 nedan).

Kolumn (8) utgör summan av kolumnerna (6) och (7) och kan betecknas som årets pensionskostnad. Enligt FAR:s rekommendation nr 4 består årets pensionskostnad av under året utbetalda pensioner plus årets förändring i upparbetad pensionsskuld plus särskild löneskatt på pensioner (plus ytterligare poster som inte är relevanta för en kommun, däribland avkastningsskatt på pensionsmedel). Denna pensionskostnad enligt FAR motsvarar precis kolumn (8), dvs. summan av kolumnerna (6) och (7). I synnerhet är kolumn (6), årets pensionsavsättning plus årets ränta på pensionsskuld, samma som årets förändring i upparbetad pensionsskuld plus årets pensionsutbetalning. Detta gäller, eftersom årets ränta på pensionsskuld, som redan tidigare nämnts, utgörs av utgående skuld plus årets utbetalning av pensioner minus pensionsavsättning under året minus den ingående skulden. Med andra ord, summan av kolumnerna (2) och (5) kan även uttryckas som årets utgående pensionsskuld minus årets ingående pensionsskuld plus årets pensionsutbetalning.

⁸ Enligt den nämnda utredningen kommer kommunernas och landstingens pensionsskuld vid samma tidpunkt att uppgå till 150 miljarder kr (SOU 1997:78, s. 123). Detta senare belopp har citerats i en artikel av Franzén och Hörngren (1999).

⁹ För en enskild kommun ska räntebeloppet enligt kolumn (5) redovisas i posten finansiella kostnader i resultaträkningen.

Kolumnerna (9) – (11) i tabell 2 avser komponent 6 i avsnitt 2, alltså den individuella delen av PFA 98 som utbetalas till externa pensionsförvaltare. Denna del av PFA 98 diskuteras vidare i avsnitt 10 nedan.

Det scenario för pensionsskuld, pensionsutbetalningar och pensionskostnader som visas i tabell 2 utgör utgångspunkt för avsnitten 6, 7 och 8 nedan. I dessa avsnitt simuleras några olika alternativ vad det gäller *fondering* av pensionsskulden, alltså uppbyggnad av en inre pensionsstiftelse som utgör motpost till denna skuld. Det som då varierar är bara förutsättningar avseende pensionsstiftelsens storlek, avkastning, beskattning, etc., inte någon av de förutsättningar som ligger bakom tabell 2. Alla belopp i de följande tabellerna 3 – 5 är i miljarder kr (liksom i tabell 2).

5. Konsekvenser av balanskravet i kommunallagen i kombination med bestämmelsen i lagen om kommunal redovisning om skuldföring av pensionsförpliktelser samt kostnadsföring av årets pensionsavsättning och ränta på pensionsskuld

Enligt kommunallagen föreligger det numera ett balanskrav på den ekonomiska förvaltningen i en kommun. Mera precist framgår det av kommunallagen, att budgeten ska upprättas så att intäkterna överstiger kostnaderna (kommunallagen, kap. 8, 4 §; jfr också Brorström m. fl. 1997). Fortsättningsvis tolkas balanskravet som gällande även för resultaträkningen. Via *kombinationen* av balans och skuldföring av pensionsförpliktelser samt kostnadsföring av årets pensionsavsättning och ränta på pensionsskuld framtvingas en uppbyggnad av tillgångar i balansräkningen och/eller en reduktion av skulder. Det är intressant att studera detta mer i detalj. För det ändamålet kan för- enklade balans- och resultaträkningar för en kommun uppställas på följande sätt:

Balansräkning år t ($t = 0$ eller 1)

Tillgångar

- + Materiella anläggningstillgångar(t)
- + Inre pensionsstiftelse(t)
- + Övriga finansiella anläggningstillgångar(t)
- + Omsättningstillgångar exkl. kassa(t)
- + Kassa(t)
- = *Balansomslutning*

Eget kapital, avsättningar och skulder

- + Eget kapital, inkl. årets resultat(t)
- + Pensionsskuld(t)
- + Lång- och kortfristiga skulder(t)
- = *Balansomslutning*

Resultaträkning år 1

- + Verksamhetens intäkter(1)
- Verksamhetens kostnader exkl. pensioner och avskrivningar(1)
- Utbetalning av pensioner intjänade före 1998(1)
- Årets pensionsavsättning(1)
- Avskrivningar(1)
- + Skatteintäkter(1)
- + Statsbidrag(1)

- + Finansiella intäkter från inre pensionsstiftelse(1)
- + Övriga finansiella intäkter(1)
- Finansiella kostnader exkl. ränta på pensionsskuld(1)
- Ränta på pensionsskuld(1)
- = *Årets resultat*

Materiella anläggningstillgångar är netto, alltså anskaffningsvärden minus ackumulerade avskrivningar. Med "Inre pensionsstiftelse" avses, som det redan sagts i avsnitt 1, en portfölj av finansiella och andra anläggningstillgångar som anskaffas som motpost till pensionsskulden. I detta avsnitt och i de följande avsnitten 6 – 8 förutsätts det dock, att den inre pensionsstiftelsen enbart består av värdepapper som ska utgöra säkerhet för, och finansiering av, kommande pensionsutbetalningar (denna förutsättning släpps i avsnitt 9). Årets pensionsavsättning avser den kostnad som består av skuldföring av pensionsrättigheter intjänade fr. o. m. 1998 (och motsvarar alltså kolumn (2) i tabell 2). Det förutsätts framöver, att det inte förekommer uppskrivningar av finansiella tillgångar direkt mot eget kapital (något som i och för sig inte är förbjudet enligt den kommunala redovisningslagen; se Brorström m. fl. 1997, s. 64-66).

Det kan nu i förbigående visas, att den tidigare föreslagna metoden för beräkning av ränta på pensionsskuld är fördelaktig, eftersom den leder till korrekt konklusion vad det gäller pensions-systemets likviditetspåverkan:

Förändring i kassa från år 0 till år 1

- + Kassa(1)
- Kassa(0)
- =
- + Pensionsskuld(1)
- Pensionsskuld(0)
- + Lång- och kortfristiga skulder(1)
- Lång- och kortfristiga skulder(0)
- Materiella anläggningstillgångar(1)
- + Materiella anläggningstillgångar(0)
- Inre pensionsstiftelse(1)
- + Inre pensionsstiftelse(0)
- Övriga finansiella anläggningstillgångar(1)
- + Övriga finansiella anläggningstillgångar(0)
- Omsättningstillgångar exkl. kassa(1)
- + Omsättningstillgångar exkl. kassa(0)
- + Verksamhetens intäkter(1)
- Verksamhetens kostnader exkl. pensioner och avskrivningar(1)
- Utbetalning av pensioner intjänade före 1998(1)
- Årets pensionsavsättning(1)
- Avskrivningar(1)
- + Skatteintäkter(1)
- + Statsbidrag(1)
- + Finansiella intäkter från inre pensionsstiftelse(1)
- + Övriga finansiella intäkter(1)
- Finansiella kostnader exkl. ränta på pensionsskuld(1)
- Ränta på pensionsskuld(1)

Eftersom

+ Pensionsskuld(1)

=

+ Pensionsskuld(0)

+ Ränta på pensionsskuld(1)

+ Årets pensionsavsättning(1)

– Utbetalning av pensioner intjänade fr. o. m. 1998(1)

följer det, att

+ Pensionsskuld(1)

– Pensionsskuld(0)

– Årets pensionsavsättning(1)

– Ränta på pensionsskuld(1)

=

– Utbetalning av pensioner intjänade fr. o. m. 1998(1)

Även om man i enlighet med lagen om kommunal redovisning skuldför pensionsskulden samt kostnadsför årets pensionsavsättning och ränta på pensionsskuld, så kommer ändå en kassaflödesanalys att uppvisa den likviditetspåverkan som följer av *utbetalning* av pensioner intjänade fr. o. m. 1998. Detta gäller oberoende av om det föreligger något balanskrav. Men antag nu, att årets resultat *ska vara exakt lika med noll*. Balanskravet håller alltså (i kombination med den nämnda bestämmelsen i lagen om kommunal redovisning). I så fall gäller:

+ Materiella anläggningstillgångar(1)

– Materiella anläggningstillgångar(0)

+ Inre pensionsstiftelse(1)

– Inre pensionsstiftelse(0)

+ Övriga finansiella anläggningstillgångar(1)

– Övriga finansiella anläggningstillgångar(0)

+ Omsättningstillgångar exkl. kassa(1)

– Omsättningstillgångar exkl. kassa(0)

+ Kassa(1)

– Kassa(0)

– Lång- och kortfristiga skulder(1)

+ Lång- och kortfristiga skulder(0)

=

+ Pensionsskuld(1)

– Pensionsskuld(0)

=

+ Ränta på pensionsskuld(1)

+ Årets pensionsavsättning(1)

– Utbetalning av pensioner intjänade fr. o. m. 1998(1)

Det framgår av denna uppställning, att det med nödvändighet kommer att ske en ökning av tillgångar och/eller en minskning av skulder som är exakt lika stor som årets ökning i upparbetad pensionsskuld. På så vis avspeglas pensionsskuldens ökning i en motsvarande ökning av tillgångar och/eller minskning av andra skulder. Det kommer med andra ord att inom balansräkningen ske ett slags intern fondering av tillgångar motsvarande den växande pensionsskulden (se även Ds 1995:46, s. 139-148, för en liknande tankegång). Det sagda förutsätter, att ränta på pensionsskuld plus årets pensionsavsättning tillsammans är större än årets utbetalning av pensioner. Denna förutsättning är normalt uppfylld, utom möjligen i en situation där ett existerande pensionssystem håller på att avvecklas.

Frågan är nu, vilka typer av tillgångar och/eller skulder som kommer att beröras av den interna fonderingen. Det måste rimligen bli tal om följande tre: Materiella anläggningstillgångar (t. ex. fastigheter), finansiella tillgångar, samt lång- och kortfristiga skulder. Hur mycket *likvida medel* som kommer att gå åt för den nödvändiga ökningen av tillgångar och/eller amorteringen på skulder beror bl. a. på vilken realiserad avkastning de aktuella tillgångarna ger samt hur de ska värderas i balansräkningen. Detta kommer att närmare belysas i följande avsnitt.

Till stor del kommer den interna fonderingen att motsvaras av investeringar (där det krävs tillskott av likvida medel) i anläggningstillgångar och värdepapper. Detta uttalas även klart i Prop. 1997/98:52, s. 9: "Sparandet för framtida pensionsförpliktelser väntas successivt öka. Betydande tillgångar kommer att ackumuleras i kommuner och landsting fram till år 2030 till följd av införandet i kommunallagen av krav på ekonomisk balans och krav på redovisningsmässiga avsättningar till framtida pensioner." (Den nämnda propositionen ledde till ett tillägg till kommunallagen, kap. 8, 3a §, enligt vilket fullmäktige ska utfärda regler för förvaltningen av medel avsatta för pensionsförpliktelser, med angivande av hur medlen ska förvaltas, vad som är tillåten risk, och hur uppföljning ska ske.) Till den del som den interna fonderingen motsvaras av investeringar och/eller amortering på lån uppkommer det via balanskravet på resultaträkningen i kombination med redovisningen av pensionsskuld och pensionskostnader en undanträngning av löpande kommunal verksamhet (ifall det inte är möjligt att kompensera genom högre skatter och avgifter).

6. Uppbyggnad av en överfonderad inre pensionsstiftelse

I föregående avsnitt har det visats, att kombinationen av balanskrav avseende resultaträkningen och skuldföring av pensionsförpliktelser samt kostnadsföring av årets pensionsavsättning och ränta på pensionsskuld leder till en uppbyggnad av redovisade tillgångar och/eller nerdragning av skulder som är lika stor som årets ökning av upparbetad pensionsskuld. I detta avsnitt och i de följande avsnitten 7 och 8 är förutsättningen, som det redan nämnts tidigare, att hela uppbyggnaden av tillgångar och/eller reduktionen av skulder motsvarande kommunsektorns pensionsskuld sker genom en inre pensionsstiftelse bestående av värdepapper emitterade av utomstående institutioner. Det bortses alltså tills vidare från de två andra (i och för sig mer realistiska) möjligheterna: anskaffning av materiella anläggningstillgångar (exempelvis fastigheter) och amortering på skulder (dessa två andra möjligheter diskuteras nedan i avsnitt 9). För enkelhetens skull talas det om en enda stiftelse, gemensam för hela kommunsektorn. I verkligheten skulle en sådan stiftelse naturligtvis vara uppdelad på de olika enskilda kommunerna.

Tabell 3 innehåller ett exemplifierande förlopp för en inre pensionsstiftelse avseende hela kommunsektorn. Syftet med tabellen är att visa, att det sätt, på vilket tillgångarna i den inre pensionsstiftelsen värderas, kan leda till en överfondering, alltså en värdepappersportfölj med marknadsvärde som är större än den upparbetade pensionsskulden.

Stiftelsen antages varje år ge en avkastning på 7% på föregående års *marknadsvärde*. Detta är 2% mer än den antagna statslåneräntan. Ett sådant antagande är inte orimligt för en institution som förvaltar pensionsmedel.¹⁰ Av de antagna 7% utgör hälften *realiserad* avkastning, alltså kontanta

¹⁰ Beräkningar av författaren visar, att de sex största livbolagen under åren 1986 – 1995 uppnådde en avkastning på sina portföljer som översteg statslåneräntan med i genomsnitt 2,3%. SPP (som inte är ett livbolag)

utdelningar och kuponger samt realisationsvinster (-förluster) vid avyttringar av tillgångar. Den andra hälften utgör *orealiserad* avkastning, alltså ökning i marknadsvärde. Det *bokförda* värdet på pensionsstiftelsen utgörs av de ingående värdepappernas anskaffningsvärden. Det förutsätts i simuleringen, att det bokförda värdet på stiftelsen varje år ska vara lika med värdet på pensionskulden i kolumn (3) (detta följer f. övr. med nödvändighet, om hela uppbyggnaden av tillgångar motsvarande pensionsskulden ska ske i en inre pensionsstiftelse).¹¹ Kolumn (12) visar varje års totala avkastning på pensionsstiftelsen, och kolumn (13) den realiserade delen därav. Varje års tillskott till pensionsstiftelsen visas i kolumn (14). Det beräknas som årets pensionsskuld minus föregående års pensionsskuld minus årets realiserade avkastning på stiftelsen. Det är alltså bara årets realiserade avkastning (ej den orealiserade) som bidrager till den successiva uppbyggnaden av stiftelsens bokförda värde. Annorlunda uttryckt är det bara den realiserade avkastningen som ingår i resultaträkningen och därigenom medverkar till att uppfylla balanskravet. Årets tillskott blir så småningom negativt, vilket innebär att gottgörelse kan hämtas ur stiftelsen och kan användas för löpande pensionsutbetalning (alltså för betalningen i kolumn (4) i tabell 2). Kolumn (15) är årets marknadsvärde på stiftelsen och utgörs av föregående års marknadsvärde plus årets totala avkastning plus årets tillskott (det senare kan alltså vara negativt).

Kolumn (16) visar årets totala likviditetsbelastning för pensionsutbetalning och tillskott till pensionsstiftelsen och utgör således summan av kolumnerna (4) och (7) i tabell 2 och (14) (dvs. särskild löneskatt på pensionsutbetalning, kolumn (7), ingår också i kolumn (16)). Kolumn (16) är även lika med årets pensionskostnad i kolumn (8) (tabell 2) minus realiserad avkastning på inre stiftelse i kolumn (13). Denna sist nämnda likhet håller, ifall den totala uppbyggnaden av tillgångar och/eller reduktionen av skulder motsvarande pensionsskulden sker genom tillskott till en inre pensionsstiftelse, som det förutsatts här.

Det framgår av denna simulering, att stiftelsen kan börja lämna gottgörelse till pensionsutbetalningar fr. o. m. 2026: Då blir tillskotten i kolumn (14) negativa. Ytterligare externt tillskjutna medel till stiftelsen behövs då inte längre. Det framgår vidare av kolumn (15), att den inre pensionsstiftelsen efter hand får ett avsevärt marknadsvärde, ca 71 miljarder kr år 2010 och 602 miljarder kr 2040. Vid den senare tidpunkten uppgår stiftelsens marknadsvärde till ca 2 gånger den upparbetade pensionsskulden. Stiftelsen når efter hand en sådan omfattning, att dess realiserade avkastning fullt ut kan täcka pensionsutbetalningarna och den särskilda löneskatten och även bidra till täckning av andra lönekostnader. (I den aktuella simuleringen inträffar detta år 2049 vilket inte syns i tabell 3.) Som jämförelse med värdena på den inre stiftelsen i kolumn (15) kan det nämnas, att marknadsvärdet på de tillgångar som 1997-12-31 förvaltades inom SPP-koncernen uppgick till ca 315 miljarder kr (SPP årsredovisning 1997, s. 36).

Tydligt blir marknadsvärdet på pensionsstiftelsen i kolumn (15) efter hand avsevärt större än den upparbetade pensionsskulden. Det uppstår med andra ord en kraftig överfondering. Orsaken till detta är, att enbart den realiserade avkastningen i pensionsstiftelsen kan bidra till att stiftelsens bokförda värde ökar i takt med pensionsskulden, som det redan nämnts ovan. För att undvika en överfondering skulle det behövas, att även orealiserade öknings i marknadsvärde på stiftelsens tillgångar får bidra till ökningen av den inre pensionsstiftelsens bokförda värde. Ökning i marknadsvärde på den inre pensionsstiftelsen skulle med andra ord få upptagas i resultaträkningen som en del av posten Finansiella intäkter från inre pensionsstiftelse. Ett sådant förfarande, uppskrivning av finansiella tillgångar över resultaträkningen, är dock förbjudet enligt den kommunala redovisningslagen, kap. 6, 6 § (jfr även Brorström m. fl. 1997, s. 64-66).

Här kan följande konkluderas: Fondering av pensionsskuld genom upprättande av en värdepappersportfölj som utgör motpost till skulden blir under alla omständigheter likviditetskrävande under en följd av år (alltså så länge som det krävs kontanta tillskott till den inre pensionsstiftelsen). En överfondering som uppkommer genom att orealiserad värdestegring inte får tagas upp i resultat-

uppnådde under åren 1988 – 1997 en portföljavkastning på i genomsnitt 2,2% över statslåneräntan. Försäkringsbolagens avkastningar beror på en relativt försiktig placeringspolitik som torde vara dikterad inte minst av gällande placeringsregler (se Hörngren och Viotti 1994, s. 211-216). Det finns ingen anledning att tro att kommunerna skulle välja en mindre försiktig placeringspolitik.

¹¹ Kolumn (3) i tabell 3 är samma som kolumn (3) i tabell 2.

räkningen och därigenom mildra balanskravet blir inledningsvis ännu mer likviditetskrävande. På längre sikt, vilket beroende på specifika antaganden kan betyda efter 20 – 30 år, blir en överfondering däremot mindre likviditetskrävande.¹² Då kan nämligen en större stiftelse lämna större gottgörelse (negativa tillskott) till utbetalningar av pensioner och särskild löneskatt. Eftersom likviditetsbelastningen på kort och mellanlång sikt kan antagas vara styrande, kommer kommunsektorn antagligen att föredraga en portfölj som består av värdepapper med hög direktavkastning snarare än orealiserad värdestigning. Detta talar för obligationer snarare än aktier, eftersom obligationskuponger ofta är högre än aktieutdelningar i procent av de underliggande marknadsvärdena.

7. Särskild löneskatt: Redovisning av kostnad och upparbetad skuld

Den särskilda löneskatten har hittills i rapporten behandlats som en kostnad som uppkommer när den förfaller till betalning, vilket sker samtidigt med att pensionerna utbetalas. Enligt ett utkast till rekommendation från Rådet för kommunal redovisning (juni 1999) ska dock även den särskilda löneskatten redovisas i enlighet med den blandade modellen. Detta innebär, att särskild löneskatt avseende pensionsrättigheter intjänade under 1998 och senare år ska kostnadsföras vid själva intjänandet. Vidare ska det redovisas upparbetad löneskatteskuld, samt ränta på denna skuld. Endast för pensioner som utbetalas som en följd av rättigheter intjänade före 1998 ska den särskilda löneskatten bokföras som kostnad i samband med utbetalningen.

En alternativ simulering, som i övrigt bygger på samma förutsättningar som tidigare, följer det nämnda utkastet till rekommendation. Således beräknas år för år avsättningen till särskild löneskatt, den upparbetade skulden för särskild löneskatt samt räntekostnaden för löneskatteskulden. Eftersom den särskilda löneskatten antages vara 24,26% för samtliga simulerade år, utgör dessa poster helt enkelt 24,26% av de motsvarande kolumnerna (2), (3) och (5) i tabell 2. Den särskilda löneskatten utgör med andra ord ur kommunernas synpunkt inget annat än ytterligare en komponent som ska inkluderas i pensionerna. Den samlade upparbetade pensionsskulden, omfattande såväl egentliga pensioner som löneskatt, blir därigenom lika med 124,26% av skulden för enbart pensioner, kolumn (3) i tabell 2. Se kolumn (17) i tabell 4! Exempelvis blir den samlade pensionsskulden år 2010 ca 72 miljarder och år 2030 ca 265 miljarder kr. Däremot påverkas utbetalningarna av särskild löneskatt givetvis inte av en övergång till den blandade modellen för redovisning av sådan skatt.

Tabell 4 visar den totala likviditetsbelastningen, ifall kommunsektorn bygger upp en inre pensionsstiftelse motsvarande den samlade pensionsskulden inklusive löneskatteskulden. Kolumn (17) visar den samlade pensionsskulden. Kolumnerna (18) – (21) är lika med 1,2426 gånger motsvarande kolumner (12) – (15) i tabell 3. Den intressanta jämförelsen avser den totala likviditetsbelastningen, alltså mellan kolumn (22) i tabell 4 och kolumn (16) i tabell 3. Icke förvånande är beloppen i kolumn (22) inledningsvis (till och med år 2025) större än motsvarande belopp i kolumn (16). Det krävs alltså till en början större kontanta tillskott till den inre pensionsstiftelsen, ifall denna ska motsvara inte bara pensions- utan även löneskatteskulden. Differensen mellan de två kolumnerna (22) och (16) är inte försumbar: Fram till år 2014 ligger den på i storleksordningen 0,8 miljarder kr. Från år 2026 blir skillnaden negativ. Att bygga upp en större pensionsstiftelse, som i tabell 4 jämfört med tabell 3, blir alltså till en början mer likviditetskrävande. På lång sikt blir det däremot mindre likviditetskrävande, när den större stiftelsen kan lämna större gottgörelse.

Det ovan nämnda utkastet till rekommendation från Rådet för kommunal redovisning angående redovisning av särskild löneskatt är enligt författarens mening olyckligt. Det medför en skärpning av den likviditetsbelastning som kommunerna kommer att drabbas av under de närmaste 10 – 15 åren, när de ska öka sina tillgångar och/eller reducera sina skulder i takt med den upparbetade

¹² Detta kan ses genom att jämföra kolumn (16) i tabell 3 och kolumn (25) i tabell 5. Kolumn (25) visar den totala likviditetsbelastningen i en situation där avkastningen på den inre pensionsstiftelsen bara är 5,25% per år. Dock är den till sin helhet realiserad (jfr även avsnitt 8 nedan). Den totala likviditetsbelastningen är t. o. m. år 2024 mindre enligt kolumn (25) än enligt kolumn (16). Därefter gäller det omvända förhållandet.

pensionsskulden. Intentionen bakom utkastet är förmodligen en i och för sig vällovlig redovisningsmässig renlärighet: Löneskatten ska behandlas på samma sätt i redovisningen som själva pensionerna, och dessutom är det rent allmänt viktigt med en korrekt periodisering. Det skulle dock enligt författarens mening vara lämpligt med en mer pragmatisk syn på redovisningen av särskild löneskatt.

F. övr. är utkastet ofullständigt på (i varje fall) en punkt: Ifall skattesatsen för den särskilda löneskatten ändrar sig från ett år till ett annat, måste rimligen *hela* den upparbetade löneskatteskulden omvärderas. Vidare uppkommer det en kostnad eller intäkt avseende den omvärderingen. Utkastet anger inte hur en omvärdering av den upparbetade löneskatteskulden ska ske. Här föreligger en skillnad gentemot den upparbetade pensionsskulden i kolumn (3) i tabell 2: Intjänade pensionsförpliktelser uppräknas *år för år* till statslåneräntan. Statslåneräntan kan förväntas ändra sig från år till år, men det leder inte till någon omvärdering av den redan upparbetade pensionsskulden. Den här berörda ofullständigheten vållar inte någon svårighet i samband med den alternativa simuleringen i detta avsnitt, eftersom den särskilda löneskatten antages vara 24,26% *alla* år. Det blir därför i simuleringen inte påkallat med någon omvärdering av löneskatteskulden.

8. En jämförelse med ett företags externa pensionsstiftelse

Som bekant belastas pensionskapital som förvaltas i försäkringsbolag med *avkastningsskatt*. Skatteunderlaget utgörs av marknadsvärdet på de förvaltade tillgångarna vid årets ingång multiplicerat med den genomsnittliga statslåneräntan under föregående år. Skatteuttaget är 15% av det nämnda underlaget. Som ett exempel kan man beräkna SPP:s avkastningsskatt för 1997. Marknadsvärdet på tillgångarna vid årsskiftet 1996 – 1997 var 276 miljarder kr (SPP årsredovisning 1997, s. 13). Den genomsnittliga statslåneräntan under 1997 var 7,89%. Avkastningsskatten blir då $0,15 \times 0,0789 \times 276 = 3,27$ miljarder kr. Detta belopp kan jämföras med vad som faktiskt rapporteras i SPP årsredovisning 1997 (s. 54), 2,94 miljarder kr. Avkastningsskatten ligger således på i storleksordningen 1% av det förvaltade kapitalet. Annorlunda uttryckt så uppkommer det genom den skatten en avbränning som reducerar avkastningen med ca 1%. En inre pensionsstiftelse i en kommun belastas inte med avkastningsskatt och drabbas alltså inte av någon motsvarande avbränning.

Vad som just sagts skulle kunna tolkas som att kommunsektorn har en orättvis fördel jämfört med försäkringsbolagen, vad det gäller pensionsförvaltning. Dock är det i detta sammanhang intressantare att jämföra kommuner och företag, inte kommuner och försäkringsbolag. Närmare bestämt är det intressant att jämföra en kommunal inre pensionsstiftelse med ett företags externa pensionsstiftelse. Detta avsnitt syftar till att jämföra kommunsektorns årliga likviditetsbelastning för pensionsförvaltning i en inre pensionsstiftelse med motsvarande likviditetsbelastning, ifall kommunsektorn utgör ett enda (stort) företag med extern pensionsstiftelse och beskattas som andra vinstgivande företag.

En pensionsstiftelse i ett företag utgör säkerhet för företagets pensionsåtaganden. Det är dock företaget, som har ansvaret för åtagandena, inte stiftelsen. Tillskott till pensionsstiftelse är avdragsgillt vid beräkning av företagets inkomstskatt. Avdrag medges dock inte för tillskott som leder till att värdet på stiftelsen överstiger den upparbetade pensionsskulden. Ur stiftelsen kan företaget hämta gottgörelse som får användas att betala utfallande pensioner och andra utgifter i samband med pensionering. Därvid ska gottgörelse som hämtas från stiftelse upptagas till beskattning som inkomst. Gottgörelse får bara tagas ur stiftelsens överskott, vilket är skillnaden mellan dess värde och den upparbetade pensionsskulden.

En pensionstiftelse betalar varje år avkastningsskatt på ett kapitalunderlag som utgörs av värdet på stiftelsens nettoförmögenhet vid årets ingång. Skatteunderlaget är det nämnda kapitalunderlaget multiplicerat med en schablonmässig avkastning motsvarande den genomsnittliga statslåneräntan under föregående år. Skatteuttaget är 15% av skatteunderlaget. (Detta är samma beräkning av avkastningsskatt som i den föregående diskussionen om SPP:s avkastningsskatt.)

Det framgår av vad som just sagts, att värdering av en pensionsstiftelses förmögenhet måste ske för åtminstone tre olika ändamål: vid beräkning av avdragsutrymmet för tillskott till stiftelsen, vid beräkning av storleken på gottgörelse som kan hämtas ur stiftelsen, samt vid beräkning av kapitalunderlaget för avkastningsskatt. Som gemensam regel för dessa tre värderingssituationer kan man (med viss förenkling; jfr Kihlström 1997, s. 89-103, 222, 238, 285-287; Palm 1998, s. 156-159; Runnakko 1998) säga, att marknadspriser ska användas (eller åtminstone utgöra utgångspunkt för värderingen).

Vid tillskott till pensionsstiftelse betalas särskild löneskatt på det tillförda beloppet. Vid utbetalning av pensioner betalas likaledes särskild löneskatt på utbetalt belopp. Å andra sidan utgör gottgörelse från pensionsstiftelse minuspost vid beräkning av skatteunderlaget för särskild löneskatt. Underskott vid beräkningen av skatteunderlaget för särskild löneskatt måste framföras till ett följande år (dvs. negativ löneskatt är inte möjlig). Den sammanlagda skatteeffekten av tryggnad genom pensionsstiftelse blir på så vis, att stiftelsen betalar avkastningsskatt och att företaget betalar särskild löneskatt på netto (tillskott minus gottgörelse) tillskott till stiftelsen samt på utbetalning av pensioner. Den särskilda löneskatten är avdragsgill vid beräkning av företagets inkomstskatt. Tillskott till stiftelsen och utbetalning av pensioner är likaledes avdragsgilla. Gottgörelse från stiftelsen utgör skattepliktig inkomst. Det bör påpekas, att företagsbeskattningen i samband med tryggnad av pensioner är mycket komplicerad, så det kan här bara bli tal om en ytlig sammanfattning av reglerna för externa pensionsstiftelser.

Tabell 5 innehåller den utlovade jämförelsen mellan en inre pensionsstiftelse och en extern sådan efter skatt, för hela kommunsektorn. Den upparbetade pensionsskulden vid slutet av varje år anges i kolumn (3) i tabellen, som är samma som kolumn (3) i tabell 2. Det antages nu, att avkastningen på värdepappersportföljen är 5,25% (inte 7% som tidigare). Till gengäld är hela avkastningen realiserad. Avkastningen är den samma för bägge de alternativ som jämförs, alltså oberoende av om portföljen förvaltas i en inre eller i en extern stiftelse. Grunden till att hela avkastningen antages vara realiserad är, att det annars skulle vara vanskligt att jämföra de två typerna av stiftelse. Som det har påpekats i avsnitt 6 ovan, får värderingen av en inre stiftelse inte innefatta någon orealiserad avkastning, vilket däremot tydligen är tillåtet för en extern stiftelse. Genom att all avkastning antages vara realiserad, kan de två olika stiftelsetyperna värderas likformigt. Den upparbetade pensionsskulden i kolumn (3) blir på så vis lika med marknadsvärdet på stiftelsens tillgångar (oberoende av om stiftelsen är intern eller extern).

Kolumn (23) anger den totala avkastningen på en inre pensionsstiftelse, som under det just gjorda antagandet också är den realiserade. Kolumn (24) visar det nödvändiga tillskottet till stiftelsen, och kolumn (25) den resulterande totala likviditetsbelastningen. Liksom i de tidigare tabellerna 3 (kolumn (16)) och 4 (kolumn (22)) utgörs likviditetsbelastningen av summa utbetalda pensioner, särskild löneskatt på utbetalda pensioner samt tillskott till den inre stiftelsen.

Kolumnerna (26) – (31) i tabell 5 beräknar motsvarande likviditetsbelastning, ifall kommunsektorn i stället utgör ett enda skattebetalande företag med extern pensionsstiftelse. Kolumn (26) visar årets avkastning, efter avdrag av avkastningsskatt (som ju betalas direkt av stiftelsen). Kolumn (27) visar det tillskott som krävs under året för att stiftelsens marknadsvärde ska nå upp till värdet på den upparbetade pensionsskulden. Storleken på årets betalning av avkastningsskatt framgår av kolumn (28), och årets utbetalning av särskild löneskatt av kolumn (29). Kolumn (30) visar årets reduktion i företagets inkomstskatt. Skattesatsen är 28%. Reduktionen uppkommer på så vis som redan omtalats, alltså genom att företaget får göra avdrag för årets särskilda löneskatt, årets pensionsutbetalning och årets netto tillskott till den externa stiftelsen. Företaget antages tydligen samtliga år vara i skattebetalande position (alltså gå med vinst). Den totala likviditetsbelastningen för företaget visas i kolumn (31) och består av årets utbetalda pensioner, årets löneskatt och årets netto tillskott till pensionsstiftelsen, varifrån avdrages den resulterande minskningen i inkomstskatt.

En jämförelse mellan kolumnerna (25) och (31) återfinns i kolumn (32). Det kan nu ses, att kommunsektorn med en inre pensionsstiftelse *varje enskilt år* drabbas av en större likviditetsbelastning än ett stort företag med motsvarande pensionsförpliktelser fonderade i en extern stiftelse. I motsats till en kommun har ett skattebetalande företag den fördelen, att särskild löneskatt och tillskott till pensionsstiftelse är avdragsgilla. Detta uppväger mer än väl den nackdel, som ligger i att

en extern pensionsstiftelse måste betala avkastningsskatt. Konklusionen på denna punkt förefaller bli, att den totala likviditetsbelastningen efter skatt i ett företag för pensioner, inkluderande tillskott till pensionsstiftelse, ofta är lägre än den totala likviditetsbelastningen för samma pensioner i en kommun, som ju inte betalar inkomstskatt. I jämförelse med företag har alltså kommuner inte någon orättvis fördel, trots att intern kommunal pensionsförvaltning inte belastas av avkastningsskatt.

9. Återlåning, speciellt amortering på egna lån

I de föregående avsnitten 6, 7 och 8 skedde hela uppbyggnaden av tillgångar och/eller reduktionen av skulder motsvarande kommunsektorns pensionsskuld genom en inre pensionsstiftelse bestående av finansiella investeringar. Det finns dock två alternativ som måste anses som mer realistiska, nämligen investeringar i materiella anläggningstillgångar, särskilt fastigheter, och amortering på kommunala lån. Dessa två alternativ kan tillsammans betecknas som *återlåning*. Exempelvis står det i Prop. 1997/98:52, s. 12-13: "I förvaltningen av pensionsförpliktelser inryms dessutom möjligheten att återlåna medlen för att använda till investeringar i den egna kommunen eller landstinget eller för att amortera skulder."

Oberoende av vad som ingår, värdepapper eller återlåning, ska en inre pensionsstiftelse vara föremål för *separat förvaltning*. Detta uttrycks mycket klart i Prop. 1997/98, s. 10: "De medel som avses med den föreslagna regleringen är de avsättningar för pensionsförpliktelser som enligt lagen om kommunal redovisning skall skuldföras i enlighet med den blandade modellen. ... Bestämmelsen medför ett krav på att dessa pensionsmedel skall separeras från övrig medelsförvaltning i fullmäktiges föreskrifter liksom vid uppföljning och redovisning av resultatet av förvaltningen."

Återlåningen kommer att bli omfattande. Sålunda sägs det i den utredning som föregick den nyss nämnda propositionen, att kommunernas och landstingens sammanlagda pensionsskuld omkring 2010 endast till ca en tredjedel kommer att motsvaras av medel investerade i externt emitterade värdepapper (SOU 1997:78, s. 128). Resten kommer att motsvaras av medel återlånade för att finansiera kommunernas egna investeringar, dvs. investeringar i materiella anläggningstillgångar. I Svenska Kommunförbundets yttrande över den nämnda utredningen kan man läsa följande: "Vid förvaltningen av pensionsmedel kommer kommunerna att i första hand amortera lån och att finansiera investeringar med eget kapital. I andra hand kommer man som hittills att placera medel i säkra värdepapper såsom statspapper. Först i tredje hand kommer man att agera på aktiemarknaden."

Materiella anläggningstillgångar, speciellt fastigheter, kan mycket väl uppfattas som en annan typ av tillgångar som läggs in i en portfölj, alltså i den inre pensionsstiftelsen. Pensionsstiftelser i företag kan f. övr. inneha fastigheter (även om det är relativt ovanligt; Kihlström 1997, s. 94). Amortering på egna lån kan också uppfattas som ett slags finansiell investering, nämligen i minskade egna lån, och liknar därmed investering i lån emitterade av andra institutioner. Eftersom återlånade medel ska vara föremål för separat förvaltning, som det nämndes tidigare i detta avsnitt, blir det i vilket fall som helst nödvändigt för en kommun att upprätta något som i varje fall liknar en inre pensionsstiftelse, låt vara att stiftelsens tillgångar inte bara kommer att utgöras av externt emitterade värdepapper utan även av fastigheter och negativa egna lån.¹³

Den omständigheten, att det snarare kommer att bli tal om återlåning än om finansiella investeringar, ändrar därför inte de principiella slutsatserna i de föregående avsnitten 6, 7 och 8: Det sätt, på vilket tillgångar som anskaffas som motpost till pensionsskulden värderas, kan leda till överfondering, alltså en portfölj av tillgångar vars marknadsvärde är större än den upparbetade pensionsskulden (jfr avsnitt 6). Ifall den upparbetade pensionsskulden ska innefatta även särskild löneskatt, då blir det inledningsvis mer likviditetskrävande att bygga upp en motsvarande portfölj av tillgångar (avsnitt 7). En kommun med intern pensionsförvaltning har i vilket fall som helst ingen orättvis skattefördel i jämförelse med en extern pensionsstiftelse i ett företag (avsnitt 8).

¹³ Hur redovisningen av återlåning ska gå till kan diskuteras (jfr SOU 1997:78, s. 193-200, för ett förslag).

Uppenbarligen ställs kommunerna inför en hel del problem i planeringen av den kommande förvaltningen av pensionsmedel. Att investera i externt emitterade värdepapper kan medföra inte bara finansiella utan även politiska risker. Man kan livligt föreställa sig den kritik som en kommun kan drabbas av, ifall dess inre pensionsstiftelse exempelvis råkar ut för förluster genom kursfall på aktier. Å andra sidan kommer kommunen även att kritiseras för att inte ha investerat lika djärvt som andra kommuner, som råkar hålla en stor andel aktier i sina portföljer under en period när aktiepriserna stiger. Pensionsförvaltningar i kommuner kommer kanske rentav att betygsättas i offentliga media, ungefär som värdepappersfonder.

Amortering på egna lån kommer då att vara en mycket attraktiv strategi. Nerdragning av den egna upplåningen är ett sätt att hantera de just antydda politiska riskerna. Avkastningen är *säker* ur kommunens synpunkt, motsvarande de räntebetalningar som inte längre behöver presteras. Att avveckla egna lån leder inte heller till orealiserade värdestegringar och därmed sammanhängande överfondering (jfr även anmärkningen i avsnitt 6 ovan om att obligationskuponger ofta är högre än aktieutdelningar i procent av de aktuella marknadsvärdena). Det är också svårt att kritisera en kommun för att den önskar reducera sina egna skulder. Kommunsektorns räntebärande skulder uppgick vid slutet av 1998 till 159,6 miljarder kr.¹⁴ En nerdragning av dessa skulder kan pågå under åtskilliga år. Man kan därför våga prognosen, att många kommuner under ett antal år framöver kommer att främst välja att låta ökningen i upparbetad pensionsskuld motsvaras av en amortering på egna lån.

10. Den individuella pensionsdelen i PFA 98 som utbetalas till externa förvaltare

De sista tre kolumnerna (9) – (11) i tabell 2 visar konsekvenser för kommunsektorn av komponenten 6 i avsnitt 2, som utgör en del av PFA 98. Den direkta utbetalningen av den individuella pensionsdelen till externa förvaltare börjar under år 2000 och utgör 1% av pensionsgrundande lön för HÖK-området. För ca 55% av icke-HÖK utgör den direkta utbetalningen likaledes 1% av pensionsgrundande lön. (Dessa ca 55% av icke-HÖK omfattar lärare och skolledare.) För resterande ca 45% av icke-HÖK utgör den däremot 1,1%. Kolumn (9) visar kommunsektorns sammanlagda utbetalning till externa förvaltare. På beloppen i kolumn (9) erläggs särskild löneskatt med 24,26%. Löneskatten visas i kolumn (10). Summa utbetalning till externa förvaltare plus särskild löneskatt återfinns i kolumn (11).

De föregående avsnitten har visat, hur kommunsektorn kan komma att bli en pensionsförvaltare av betydande omfattning. Det är i och för sig inte nödvändigt för kommunsektorn att påtaga sig en sådan roll. Enligt PFA 98 kan utbetalning till externa pensionsförvaltare ersätta den interna avsättningen. Det är därigenom möjligt för kommunerna att omedelbart köpa sig fria från efterföljande pensionsförpliktelser genom att fr. o. m. år 2000 utbetala 4,5% av lönen för anställda inom HÖK-området och 3,4% eller 3,5% för icke-HÖK¹⁵ (plus omedelbar särskild löneskatt) till externa pensionsförvaltare som anvisas av de anställda. De obligatoriska utbetalningarna till externa förvaltare på 1% för HÖK-området och 1% eller 1,1% för icke-HÖK kan m. a. o. utökas upp till 4,5% för HÖK och till 3,4% eller 3,5% för icke-HÖK. Frågan är nu, om detta är en lönsam åtgärd ur kommunernas synpunkt.

Genom att inte omedelbart köpa sig fri från efterföljande pensionsförpliktelser lånar en kommun från de anställda och från staten (vad det gäller den särskilda löneskatten). Att på det viset avstå från att låna resulterar i en omedelbar utbetalning, som under en lång rad av efterföljande år leder till inbetalningar, alltså varje års bortfallande pensionsutbetalning plus pålägg för särskild löneskatt.

¹⁴ Källa: Svenska Kommunförbundet och SCB, *Vad kostar verksamheten i Din kommun? Bokslut 1998, 1999*, s. 17. Det angivna beloppet är summan av lång- och kortfristiga skulder.

¹⁵ Som det framgår av vad som sades tidigare i detta avsnitt, gäller i så fall 3,4% för ca 55% av icke-HÖK och 3,5% för resterande 45% av icke-HÖK.

För en kommun är m. a. o. att inte låna från de anställda och staten ett slags investeringsprojekt, vars lönsamhet kan bedömas med hjälp av en konventionell investeringskalkyl.

En sådan investeringskalkyl har gjorts för hela kommunsektorn avseende år 2000. Det belopp som kommunsektorn det året kan avstå från att låna är årets pensionsavsättning plus löneskatt, $3,004 \times 1,2426 = 3,737$ miljarder kr. Internräntan på en sådan operation är 4,75%. Kommunsektorn kan alltså låna från de anställda och staten till den räntan, som f. övr. överensstämmer mycket väl med den räntekostnad för den upparbetade pensionskulden som nämndes i avsnitt 4. Eftersom statslåneräntan har antagits vara 5% i denna rapport, alltså högre än 4,75%, kan man konkludera att det inte är lönsamt för kommunerna att avstå från att låna från de anställda och staten. Den förhållandevis låga låneräntan 4,75% uppkommer främst genom vad som tidigare (i avsnitt 4) kallades för arvsvinster.

11. Avslutning

Det har i diskussionen om pensionssystem angivits ett antal skäl varför fonderade system kan vara att föredraga. Vad det speciellt gäller kommunala pensioner så har det exempelvis sagts, att ett sådant system erbjuder större trygghet ur de kommunalanställdas synpunkt och även är mer rättvist gentemot kommande generationer av kommuninnevånare (se Ds 1995:46, s. 115-123, för en översikt över sådana argument). Å andra sidan har det också sagts, att det ligger en fara i att skapa en portfölj av finansiella tillgångar i en kommun. En sådan portfölj kan nämligen riskera att utsättas för politisk "klåfingrighet", alltså att pengarna helt enkelt används för andra ändamål. Man kan nu konkludera, att dessa argument för och emot fondering måste anses som överspelade. Balanskravet i kommunallagen i kombination med bestämmelsen i lagen om kommunal redovisning om skuldföring av pensionsförpliktelser samt kostnadsföring av årets pensionsavsättning och ränta på pensionsskuld leder nämligen med nödvändighet till fondering av pensionsförpliktelser i en eller annan form. Man kan förvänta, att en del kommuner kommer att bygga upp inre pensionsstiftelser bestående av finansiella tillgångar. Även återlåning av medel motsvarande pensionsförpliktelser för att finansiera egna anskaffningar av t. ex. fastigheter kan ses som ett slags portföljinvestering, som det redan har nämnts i avsnitt 9 ovan. Återlåning för amortering på egna lån kan likaledes jämföras med en finansiell investering.

Det har genomgående förutsatts, att den aktuella pensionsstiftelsen är "inre", dvs. en del av kommunernas interna förvaltning. Upprättande av en *extern* pensionsstiftelse, liknande företags pensionsstiftelser, kan inte bli aktuell. En extern pensionsstiftelse skulle nämligen belastas med avkastningsskatt på pensionsmedel, i motsats till en inre stiftelse. Av samma grund kan det knappast bli aktuellt att teckna en kollektiv pensionsförsäkring för kommunens anställda i ett utomstående försäkringsbolag, eftersom en sådan institution också måste betala avkastningsskatt.¹⁶ Ds 1995:46 kommer till en liknande slutsats: "Sammanfattningsvis tyder således dagens regler för beskattning av pensionskostnader och pensionsutbetalningar på att både de kommunalanställda och de kommunala arbetsgivarna har intresse av att pensionsåtagandena säkerställas inom kommunerna" (s. 160).

Det har vidare förutsatts, att fonderingen av kommunsektorns pensionsförpliktelser uteslutande sker genom kontanta tillskott samt genom realiserad avkastning på de aktuella investeringarna. Det kan naturligtvis även finnas andra möjligheter, t. ex. försäljning av i redovisningen lågt värderade fastigheter eller bolag, varvid det uppkommer en vinst i resultaträkningen. Därefter kan man eventuellt återköpa samma fastigheter eller bolag till oförändrat pris.¹⁷ Även om man i viss utsträckning kan tänka sig sådana möjligheter, är det ett underliggande budskap i denna rapport att

¹⁶ Kollektiv pensionsförsäkring i utomstående försäkringsbolag skulle bara kunna bli aktuell för en mycket liten kommun, som kan ha svårt att på egen hand bära den risk som ligger i stokastisk återstående livslängd för anställda som går i pension. Man bör dock kunna förvänta sig, att det kommer att skapas möjligheter för kommuner att uppnå riskdelning även inom ramarna för kommunintern pensionsförvaltning.

¹⁷ Sådana operationer skulle i så fall utgöra ett kringgående av den kommunala redovisningslagen, enligt vilken icke-finansiella anläggningstillgångar överhuvudtaget inte får uppskrivas (Brorström m. fl. 1997, s. 64).

kommunerna under kommande år kommer att få vidkännas en märkbar likviditetsbelastning för sina avtalspensioner. Detta är egentligen föga förvånande, givet att det faktiskt är tal om inget mindre än en övergång från ett fördelningssystem till ett fonderat system, som det redan sades i det inledande avsnittet. I en sådan situation måste man ju samtidigt betala för två generationer av pensionärer.

Det kan vara intressant att göra en överslagsmässig beräkning av likviditetsbelastningen för en utvald kommun vid samtidig betalning för två generationer av pensionärer. Den utvalda kommunen är Stockholms stad (som utgör ca 8% av kommunsektorn). Beräkningen avser år 2000. Uppbyggnad av materiella och finansiella tillgångar och/eller reduktion av skulder motsvarande enbart den egentliga pensionsskulden kräver tillskott på i storleksordningen 250 miljoner kr. Detta belopp ökar från ca 250 till 310 miljoner kr, ifall även löneskatteskulden ska täckas. Utbetalningen av den individuella pensionsdelen inklusive särskild löneskatt till externa förvaltare (komponent 6 i avsnitt 2) uppgår till ca 110 miljoner.¹⁸ Till dessa belopp ska läggas utbetalning av pensioner till tidigare anställda. Till allra största delen avser den utbetalningen pensionsrättigheter intjänade före 1998. Det belopp som ska utbetalas till pensionerade f. d. anställda kan förmodas uppgå till ca 560 miljoner, inklusive särskild löneskatt. För jämförelsens skull kan det nämnas, att de totala löne-kostnaderna (däri medräknat lönebikostnader) 1998 för Stockholms stad uppgick till ca 13 miljarder kr, och verksamhetens kostnader inräknat avskrivningar samma år till ca 27 miljarder (jfr Stockholms stad årsredovisning 1998, s. 34, 39 och 46).

Man kan till sist peka på två redovisningsmässiga omständigheter, som medför att likviditetsbelastningen över en följd av år kan komma att bli extra betungande för kommunsektorn. För det första så betyder det sätt på vilket en inre pensionsstiftelse värderas, att det kan ske en överfondering. Orsaken är, som det också nämndes i avsnitt 6, att endast realiserad avkastning får ingå i stiftelsens redovisade värde. Detta kan även förväntas påverka valet av tillgångar att taga med i portföljen. Det är intressant att notera, att en annan värderingsprincip faktiskt gäller för företags externa pensionsstiftelser, som ju värderas till marknadsvärde (jfr även diskussionen i avsnitt 8). För det andra så kan redovisningsreglerna vad det gäller särskild löneskatt komma att skärpas, som det sades i avsnitt 7. I så fall uppkommer det under en följd av år en extra likviditetsbelastning genom kombinationen av redovisningsregler och balanskrav.

Referenser

Offentliga utredningar, etc.

Ds 1995:46, Kommunala avtalspensioner.
Prop. 1997/98:52, Förvaltningen av kommunala pensionsmedel.
SOU 1997:78, Medelsförvaltning i kommuner och landsting.

Övriga referenser

Hörngren, Lars, och Thomas Franzén (1999), "Kommuner tar stora finansiella risker", *Svenska Dagbladet* 22 mars 1999, s. 10.
Hörngren, Lars, och Staffan Viotti (1994), *Försäkringsmarknaden*, SNS Förlag, Stockholm.
Kihlström, Laila (1997), *Pensionering direkt i företaget*, 2:a upplagan, Förlags AB Industrielitteratur, Stockholm.
Palm, Anders (1998), *Pensionsstiftelser*, 2:a upplagan, Björn Lundén Information AB, Näsviken.
Runnako, Michael (1998), "Nya förenklade avdragsregler för tjänstepensionskostnader", *Svensk Skattetidning* 4/98, s. 327-338.

¹⁸ De nämnda beloppen bygger på beräkningar av författaren i en rapport till Stockholms stad.

Tabell 1. Årliga lönesummor i antal basbelopp 1998

Ålders- klass	(a) Kv. HÖK 1998	(b) Kv. ej HÖK 1998	(c) Män HÖK 1998	(d) Män ej HÖK 1998
28	17202,230	15502,903	3907,251	5620,697
29	17700,669	15798,211	4163,684	6036,323
30	19242,075	16714,401	4279,430	6375,749
31	21504,032	17966,533	5294,264	6760,033
32	23596,341	18173,625	5407,606	7046,913
33	25691,333	19714,581	5697,671	7121,019
34	27674,508	21201,119	5597,500	7953,154
35	26753,479	21124,607	5413,467	8207,853
36	27589,254	21186,900	5664,552	8252,848
37	27414,126	23667,953	5558,395	8671,827
38	28370,459	25550,419	5969,211	8803,330
39	30027,188	29146,013	6560,217	10300,398
40	30097,546	32727,674	6844,023	11375,094
41	30814,966	36005,850	7039,761	12638,233
42	30813,104	37492,796	7131,759	13691,987
43	32034,422	39141,862	6964,520	14625,515
44	31078,539	39754,989	6322,577	15182,785
45	32023,229	43568,960	6298,253	16949,463
46	31040,891	45727,133	6275,737	18155,808
47	31127,304	46161,975	6149,930	18263,007
48	31263,571	49063,762	6445,685	20072,929
49	32964,034	51604,864	6757,178	21614,195
50	33610,844	51888,718	6475,231	23605,227
51	34107,612	51355,584	7188,635	23551,024
52	34324,359	51028,631	7219,231	23015,072
53	33962,750	49051,014	6890,004	23537,588
54	31848,720	46904,072	6804,372	21956,696
55	30536,942	44232,488	5980,361	21334,955
56	27447,152	39697,783	5457,924	19424,210
57	25221,852	32646,532	5199,278	15931,972
58	24517,048	28559,299	4916,582	13985,601
59	23427,509	27233,622	4244,364	13826,361
60	20627,390	22787,051	3588,970	11193,633
61	17599,811	17157,565	2979,154	8792,810
62	14617,485	14621,610	2384,205	6944,652
63	6818,336	8886,490	1631,328	5103,544
64	4503,477	5621,492	1395,474	4027,529

Tabell 2. Scenario för PFA 98 (belopp i miljarder kr)

År	(1) Pensions- grundande lönebelopp	(2) Årets pensions- avsättning	(3) Upparbetad pensions- skuld	(4) Årets pensions- utbetalning	(5) Ränta på pensions- skuld	(6) Årets pens.-avsättn. plus -ränta = (2) + (5)
1998	98,164	3,786	3,786	0,000	0,000	3,786
1999	101,754	3,925	7,892	0,000	0,182	4,106
2000	105,143	3,004	11,274	0,000	0,378	3,382
2001	108,003	3,086	14,898	0,000	0,538	3,624
2002	110,663	3,162	18,768	0,000	0,708	3,870
2003	112,763	3,222	22,856	0,018	0,885	4,106
2004	114,903	3,283	27,172	0,043	1,076	4,358
2005	117,084	3,345	31,718	0,076	1,277	4,622
2006	119,907	3,426	36,515	0,117	1,489	4,915
2007	122,796	3,508	41,566	0,170	1,712	5,220
2008	125,753	3,593	46,870	0,235	1,947	5,539
2009	128,779	3,679	52,428	0,314	2,193	5,872
2010	131,876	3,768	58,238	0,409	2,451	6,219
2011	134,514	3,843	64,282	0,520	2,722	6,565
2012	137,204	3,920	70,557	0,649	3,003	6,923
2013	139,948	3,998	77,056	0,795	3,296	7,294
2014	142,747	4,078	83,773	0,961	3,600	7,678
2015	145,602	4,160	90,703	1,145	3,914	8,074
2016	148,514	4,243	97,837	1,348	4,239	8,482
2017	151,484	4,328	105,168	1,570	4,573	8,901
2018	154,514	4,414	112,685	1,814	4,917	9,331
2019	157,604	4,503	120,379	2,079	5,270	9,773
2020	160,756	4,593	128,239	2,365	5,632	10,224
2021	163,971	4,684	136,252	2,673	6,002	10,686
2022	167,251	4,778	144,405	3,004	6,379	11,157
2023	170,596	4,874	152,686	3,357	6,764	11,637
2024	174,008	4,971	161,080	3,732	7,155	12,126
2025	177,488	5,071	169,575	4,128	7,552	12,623
2026	181,038	5,172	178,158	4,544	7,955	13,127
2027	184,658	5,276	186,815	4,981	8,362	13,638
2028	188,351	5,381	195,529	5,440	8,773	14,154
2029	192,118	5,489	204,283	5,922	9,188	14,676
2030	195,961	5,598	213,062	6,425	9,605	15,204
2031	199,880	5,710	221,849	6,949	10,026	15,736
2032	203,878	5,825	230,629	7,493	10,448	16,273
2033	207,955	5,941	239,387	8,055	10,872	16,813
2034	212,114	6,060	248,108	8,636	11,297	17,357
2035	216,357	6,181	256,777	9,234	11,722	17,903
2036	220,684	6,305	265,405	9,828	12,152	18,456
2037	225,097	6,431	273,998	10,417	12,579	19,009
2038	229,599	6,559	282,554	11,005	13,002	19,561
2039	234,191	6,691	291,076	11,591	13,423	20,113
2040	238,875	6,824	299,567	12,176	13,842	20,666
2041	243,653	6,961	308,029	12,758	14,260	21,220
2042	248,526	7,100	316,467	13,338	14,676	21,776
2043	253,496	7,242	324,887	13,913	15,091	22,333

Tabell 2. Scenario för PFA 98 (belopp i miljarder kr) (del 2)

År	(7) Årets löneskatte- utbetalning	(8) Årets pens.- och lönesk.- kostnad = (6) + (7)	(9) Direkt utbetalning av individuell del	(10) Löneskatt på direkt ut- betalning av individ. del	(11) Summa dir. utbet. plus löneskatt = (9) + (10)
1998	0,000	3,786	0,000	0,000	0,000
1999	0,000	4,106	0,000	0,000	0,000
2000	0,000	3,382	1,079	0,262	1,341
2001	0,000	3,624	1,108	0,269	1,377
2002	0,000	3,870	1,136	0,276	1,411
2003	0,004	4,111	1,157	0,281	1,438
2004	0,010	4,369	1,179	0,286	1,465
2005	0,018	4,640	1,202	0,292	1,493
2006	0,028	4,943	1,231	0,299	1,529
2007	0,041	5,261	1,260	0,306	1,566
2008	0,057	5,596	1,291	0,313	1,604
2009	0,076	5,948	1,322	0,321	1,642
2010	0,099	6,318	1,353	0,328	1,682
2011	0,126	6,691	1,381	0,335	1,715
2012	0,157	7,080	1,408	0,342	1,750
2013	0,193	7,487	1,436	0,348	1,785
2014	0,233	7,911	1,465	0,355	1,820
2015	0,278	8,352	1,494	0,363	1,857
2016	0,327	8,809	1,524	0,370	1,894
2017	0,381	9,282	1,555	0,377	1,932
2018	0,440	9,772	1,586	0,385	1,971
2019	0,504	10,277	1,618	0,392	2,010
2020	0,574	10,798	1,650	0,400	2,050
2021	0,648	11,335	1,683	0,408	2,091
2022	0,729	11,886	1,717	0,416	2,133
2023	0,814	12,452	1,751	0,425	2,176
2024	0,905	13,032	1,786	0,433	2,219
2025	1,001	13,624	1,822	0,442	2,263
2026	1,102	14,230	1,858	0,451	2,309
2027	1,209	14,846	1,895	0,460	2,355
2028	1,320	15,474	1,933	0,469	2,402
2029	1,437	16,113	1,972	0,478	2,450
2030	1,559	16,763	2,011	0,488	2,499
2031	1,686	17,422	2,051	0,498	2,549
2032	1,818	18,091	2,092	0,508	2,600
2033	1,954	18,767	2,134	0,518	2,652
2034	2,095	19,452	2,177	0,528	2,705
2035	2,240	20,143	2,220	0,539	2,759
2036	2,384	20,841	2,265	0,549	2,814
2037	2,527	21,536	2,310	0,560	2,871
2038	2,670	22,231	2,356	0,572	2,928
2039	2,812	22,925	2,404	0,583	2,987
2040	2,954	23,620	2,452	0,595	3,046
2041	3,095	24,316	2,501	0,607	3,107
2042	3,236	25,012	2,551	0,619	3,169
2043	3,375	25,708	2,602	0,631	3,233

Tabell 3. Inre pensionsstiftelse med 7% total avkastning, 50% realiserad

År	(3) Upparbetad pensions- skuld	(12) <i>Total</i> avkastning på inre pens.- stiftelse	(13) <i>Realiserad</i> avkastning på inre pens.- stiftelse	(14) Tillskott (+ eller -) till inre pens.-stiftelse	(15) Marknads- värde på inre pensions- stiftelse	(16) Total likviditets- belastning = (4)+(7)+(14)
1998	3,786	0,000	0,000	3,786	3,786	3,786
1999	7,892	0,265	0,133	3,974	8,025	3,974
2000	11,274	0,562	0,281	3,101	11,688	3,101
2001	14,898	0,818	0,409	3,214	15,720	3,214
2002	18,768	1,100	0,550	3,319	20,140	3,319
2003	22,856	1,410	0,705	3,384	24,934	3,406
2004	27,172	1,745	0,873	3,443	30,122	3,496
2005	31,718	2,109	1,054	3,492	35,723	3,586
2006	36,515	2,501	1,250	3,547	41,770	3,693
2007	41,566	2,924	1,462	3,588	48,283	3,799
2008	46,870	3,380	1,690	3,614	55,277	3,906
2009	52,428	3,869	1,935	3,623	62,769	4,014
2010	58,238	4,394	2,197	3,613	70,776	4,121
2011	64,282	4,954	2,477	3,567	79,298	4,214
2012	70,557	5,551	2,775	3,499	88,348	4,305
2013	77,056	6,184	3,092	3,407	97,939	4,395
2014	83,773	6,856	3,428	3,289	108,084	4,483
2015	90,703	7,566	3,783	3,146	118,796	4,569
2016	97,837	8,316	4,158	2,976	130,089	4,651
2017	105,168	9,106	4,553	2,778	141,972	4,729
2018	112,685	9,938	4,969	2,548	154,459	4,803
2019	120,379	10,812	5,406	2,288	167,559	4,871
2020	128,239	11,729	5,865	1,995	181,283	4,934
2021	136,252	12,690	6,345	1,668	195,641	4,990
2022	144,405	13,695	6,847	1,306	210,642	5,038
2023	152,686	14,745	7,372	0,908	226,295	5,079
2024	161,080	15,841	7,920	0,474	242,610	5,111
2025	169,575	16,983	8,491	0,004	259,596	5,133
2026	178,158	18,172	9,086	-0,503	277,265	5,144
2027	186,815	19,409	9,704	-1,048	295,626	5,142
2028	195,529	20,694	10,347	-1,633	314,687	5,127
2029	204,283	22,028	11,014	-2,260	334,455	5,099
2030	213,062	23,412	11,706	-2,927	354,940	5,057
2031	221,849	24,846	12,423	-3,636	376,150	4,999
2032	230,629	26,330	13,165	-4,385	398,095	4,925
2033	239,387	27,867	13,933	-5,175	420,786	4,834
2034	248,108	29,455	14,728	-6,006	444,235	4,724
2035	256,777	31,096	15,548	-6,879	468,452	4,595
2036	265,405	32,792	16,396	-7,767	493,476	4,445
2037	273,998	34,543	17,272	-8,679	519,340	4,265
2038	282,554	36,354	18,177	-9,620	546,074	4,054
2039	291,076	38,225	19,113	-10,591	573,708	3,813
2040	299,567	40,160	20,080	-11,590	602,279	3,540
2041	308,029	42,159	21,080	-12,618	631,820	3,236
2042	316,467	44,227	22,114	-13,675	662,372	2,898
2043	324,887	46,366	23,183	-14,763	693,975	2,525

Tabell 4. Inre pensionsstiftelse som även täcker särskild löneskatt

År	(17) Upparbetad pensions- och löne- skatteskuld	(18) <i>Total</i> avkastning på inre pens.- stiftelse	(19) <i>Realiserad</i> avkastning på inre pens.- stiftelse	(20) Tillskott (+ eller -) till inre pens.-stiftelse	(21) Marknads- värde på inre pensions- stiftelse	(22) Total Likviditets- Belastning = (4)+(7)+(20)
1998	4,704	0,000	0,000	4,704	4,704	4,704
1999	9,807	0,329	0,165	4,938	9,972	4,938
2000	14,010	0,698	0,349	3,854	14,523	3,854
2001	18,512	1,017	0,508	3,994	19,534	3,994
2002	23,321	1,367	0,684	4,125	25,026	4,125
2003	28,401	1,752	0,876	4,204	30,983	4,226
2004	33,763	2,169	1,084	4,278	37,429	4,331
2005	39,413	2,620	1,310	4,339	44,389	4,433
2006	45,374	3,107	1,554	4,408	51,904	4,553
2007	51,650	3,633	1,817	4,459	59,996	4,670
2008	58,241	4,200	2,100	4,491	68,687	4,783
2009	65,147	4,808	2,404	4,502	77,997	4,893
2010	72,366	5,460	2,730	4,490	87,946	4,998
2011	79,877	6,156	3,078	4,433	98,536	5,079
2012	87,674	6,897	3,449	4,348	109,781	5,154
2013	95,750	7,685	3,842	4,233	121,699	5,222
2014	104,097	8,519	4,259	4,087	134,305	5,281
2015	112,707	9,401	4,701	3,910	147,616	5,332
2016	121,572	10,333	5,167	3,699	161,648	5,373
2017	130,681	11,315	5,658	3,451	176,415	5,403
2018	140,022	12,349	6,175	3,166	191,930	5,421
2019	149,583	13,435	6,718	2,843	208,209	5,426
2020	159,350	14,575	7,287	2,479	225,263	5,418
2021	169,307	15,768	7,884	2,073	243,104	5,394
2022	179,438	17,017	8,509	1,623	261,744	5,355
2023	189,727	18,322	9,161	1,128	281,194	5,300
2024	200,158	19,684	9,842	0,589	301,467	5,226
2025	210,714	21,103	10,551	0,005	322,574	5,134
2026	221,380	22,580	11,290	-0,625	344,530	5,022
2027	232,136	24,117	12,059	-1,302	367,344	4,888
2028	242,964	25,714	12,857	-2,029	391,029	4,731
2029	253,842	27,372	13,686	-2,808	415,594	4,551
2030	264,750	29,092	14,546	-3,637	441,048	4,346
2031	275,669	30,873	15,437	-4,518	467,404	4,117
2032	286,579	32,718	16,359	-5,449	494,673	3,861
2033	297,462	34,627	17,314	-6,431	522,869	3,579
2034	308,299	36,601	18,300	-7,463	552,006	3,267
2035	319,071	38,640	19,320	-8,548	582,098	2,926
2036	329,792	40,747	20,373	-9,652	613,193	2,560
2037	340,470	42,924	21,462	-10,784	645,332	2,159
2038	351,102	45,173	22,587	-11,954	678,551	1,720
2039	361,691	47,499	23,749	-13,160	712,890	1,243
2040	372,241	49,902	24,951	-14,401	748,391	0,729
2041	382,757	52,387	26,194	-15,679	785,100	0,175
2042	393,242	54,957	27,479	-16,993	823,064	-0,420
2043	403,704	57,614	28,807	-18,345	862,333	-1,056

Tabell 5. Jämförelse mellan inre och extern pensionsstiftelse efter skatt

År	(3) Upparbetad pens.-skuld = markn.-värde på stiftelse	(23) Total avk. = realiserad avk. på inre pens.-stiftelse	(24) Tillskott (+ eller -) till inre pens.-stiftelse	(25) Total likviditets- belastning = (4)+(7)+(24)	(26) Avkastn. på extern pens.- stiftelse efter avk.-skatt	(27) Tillskott (+ eller -) till extern pens.-stiftelse
1998	3,786	0,000	3,786	3,786	0,000	3,786
1999	7,892	0,199	3,908	3,908	0,171	3,935
2000	11,274	0,414	2,968	2,968	0,357	3,026
2001	14,898	0,592	3,032	3,032	0,509	3,114
2002	18,768	0,782	3,087	3,087	0,673	3,196
2003	22,856	0,985	3,103	3,125	0,848	3,240
2004	27,172	1,200	3,116	3,169	1,033	3,283
2005	31,718	1,427	3,120	3,214	1,228	3,319
2006	36,515	1,665	3,132	3,278	1,433	3,364
2007	41,566	1,917	3,133	3,344	1,650	3,401
2008	46,870	2,182	3,122	3,414	1,878	3,426
2009	52,428	2,461	3,097	3,488	2,118	3,440
2010	58,238	2,752	3,058	3,566	2,369	3,441
2011	64,282	3,057	2,987	3,633	2,631	3,413
2012	70,557	3,375	2,900	3,706	2,904	3,370
2013	77,056	3,704	2,795	3,783	3,188	3,311
2014	83,773	4,045	2,672	3,865	3,482	3,236
2015	90,703	4,398	2,531	3,953	3,785	3,144
2016	97,837	4,762	2,372	4,047	4,098	3,036
2017	105,168	5,136	2,194	4,146	4,420	2,910
2018	112,685	5,521	1,996	4,250	4,752	2,766
2019	120,379	5,916	1,778	4,361	5,091	2,603
2020	128,239	6,320	1,540	4,478	5,439	2,421
2021	136,252	6,733	1,280	4,602	5,794	2,219
2022	144,405	7,153	1,000	4,733	6,156	1,997
2023	152,686	7,581	0,699	4,871	6,524	1,756
2024	161,080	8,016	0,378	5,016	6,899	1,496
2025	169,575	8,457	0,039	5,168	7,278	1,218
2026	178,158	8,903	-0,320	5,327	7,662	0,921
2027	186,815	9,353	-0,697	5,493	8,049	0,607
2028	195,529	9,808	-1,094	5,666	8,441	0,273
2029	204,283	10,265	-1,511	5,848	8,834	-0,080
2030	213,062	10,725	-1,946	6,038	9,230	-0,451
2031	221,849	11,186	-2,398	6,236	9,626	-0,839
2032	230,629	11,647	-2,867	6,443	10,023	-1,244
2033	239,387	12,108	-3,350	6,659	10,420	-1,662
2034	248,108	12,568	-3,847	6,884	10,816	-2,095
2035	256,777	13,026	-4,357	7,117	11,210	-2,541
2036	265,405	13,481	-4,852	7,360	11,602	-2,973
2037	273,998	13,934	-5,341	7,603	11,991	-3,398
2038	282,554	14,385	-5,828	7,846	12,380	-3,823
2039	291,076	14,834	-6,312	8,091	12,766	-4,244
2040	299,567	15,282	-6,791	8,339	13,151	-4,661
2041	308,029	15,727	-7,265	8,588	13,535	-5,073
2042	316,467	16,172	-7,733	8,840	13,917	-5,479
2043	324,887	16,615	-8,195	9,094	14,298	-5,879

Tabell 5. Jämf. mellan inre och extern pens.-stiftelse efter skatt (del 2)

År	(28) Avkastnings- skatt på extern pens.-stiftelse	(29) Årets löneskatte- utbetalning	(30) Årets minskning av inkomstskatt på företag	(31) Total likv.- belastning = (4) + (27) + (29) + (30)	(32) Skillnad i likviditets- belastning = (25) - (31)
1998	0,000	0,918	-1,317	3,387	0,399
1999	0,028	0,955	-1,369	3,521	0,387
2000	0,058	0,734	-1,053	2,707	0,261
2001	0,083	0,755	-1,084	2,786	0,246
2002	0,109	0,775	-1,112	2,860	0,227
2003	0,137	0,790	-1,134	2,915	0,210
2004	0,167	0,807	-1,157	2,975	0,194
2005	0,199	0,823	-1,181	3,037	0,177
2006	0,232	0,845	-1,211	3,115	0,163
2007	0,267	0,866	-1,242	3,194	0,150
2008	0,304	0,888	-1,274	3,276	0,138
2009	0,343	0,911	-1,306	3,359	0,129
2010	0,384	0,934	-1,340	3,445	0,121
2011	0,426	0,954	-1,369	3,519	0,114
2012	0,470	0,975	-1,398	3,595	0,111
2013	0,516	0,996	-1,429	3,674	0,109
2014	0,564	1,018	-1,460	3,754	0,111
2015	0,613	1,040	-1,492	3,837	0,116
2016	0,664	1,063	-1,525	3,922	0,125
2017	0,716	1,087	-1,559	4,009	0,137
2018	0,770	1,111	-1,593	4,097	0,153
2019	0,825	1,136	-1,629	4,189	0,172
2020	0,881	1,161	-1,665	4,282	0,196
2021	0,939	1,187	-1,702	4,377	0,225
2022	0,997	1,213	-1,740	4,474	0,259
2023	1,057	1,240	-1,779	4,574	0,297
2024	1,117	1,268	-1,819	4,677	0,339
2025	1,179	1,297	-1,860	4,782	0,386
2026	1,241	1,326	-1,902	4,890	0,437
2027	1,304	1,356	-1,944	5,000	0,493
2028	1,367	1,386	-1,988	5,112	0,554
2029	1,431	1,417	-2,033	5,227	0,621
2030	1,495	1,449	-2,079	5,345	0,693
2031	1,559	1,482	-2,126	5,466	0,770
2032	1,624	1,516	-2,174	5,591	0,852
2033	1,688	1,551	-2,224	5,720	0,939
2034	1,752	1,587	-2,276	5,852	1,032
2035	1,816	1,624	-2,329	5,988	1,129
2036	1,879	1,663	-2,385	6,133	1,227
2037	1,942	1,703	-2,442	6,279	1,324
2038	2,005	1,742	-2,499	6,425	1,421
2039	2,068	1,782	-2,556	6,573	1,518
2040	2,130	1,823	-2,615	6,724	1,615
2041	2,192	1,865	-2,674	6,876	1,712
2042	2,254	1,907	-2,734	7,031	1,809
2043	2,316	1,949	-2,795	7,188	1,906